

A gyermekvédelem és a tartalomszabályozás új útjai az interneten

Az Internet Hotline működése és gyakorlata

BALLA BORÓKA* – BARTÓK ZITA** – CSALÁR DORINA***

A digitális világ térnyerésével, amit a világvárvány még inkább fokozott, a fiatal felhasználók számos új, korábban ismeretlen problémával szembesülnek. Az online térben előforduló, kiskorúakat is érintő jogsértések, valamint a kiskorúak fejlődésére káros tartalmak megjelenése gyors és hatékony választ kívánt, ami életre hívta a tartalmak eltávolításáért küzdő hotline-okat. A tanulmány célja a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által üzemeltetett Internet Hotline tájékoztató és segítségnyújtó szolgálat jelenlegi működésének és gyakorlatának bemutatása. Ismerteti a világban működő hotline-ok létrejöttének történetét, az Internet Hotline életre hívását, jogi környezetét, keretrendszerét és általános működését. Áttekinti továbbá az Internet Hotline-hoz érkező bejelentések kezelése során felmerülő dilemmákat és az évek során megfigyelt tendenciákat.

Kulcsszavak: Internet Hotline, online gyermekvédelem, jogsértő online tartalom, kiskorúakra káros tartalom, gyermekpornográfia, gyermekek online szexuális kizsákmányolása

New ways of child protection and content regulation on the internet Operation and practice of Internet Hotline

With the rise of the digital world, exacerbated by the pandemic, young users are facing several new, previously unknown problems. The emergence of infringements in the digital space, including those affecting minors, and of content harmful to minors' development, has prompted a rapid and effective response, which has demanded the creation of hotlines to fight for content removal. The aim of this study is to describe the current the operation and practices of the Internet Hotline information and help service operated by the National Media and Infocommunications Authority of Hungary. It outlines the establishment of hotlines around the world and the history, the legal environment, the framework and the general operation of Internet Hotline. It also provides an insight into the dilemmas encountered while dealing with incoming reports, and the trends observed over the years.

Keywords: Internet Hotline, online child protection, illegal online content, content harmful to minors, child pornography, CSAM

* Internet hotline elemző jogi munkatárs, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Internet Hotline Osztály; PhD-hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar.

** Internet hotline elemző munkatárs, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Internet Hotline Osztály.

*** Osztályvezető, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Internet Hotline Osztály; gyermekjogi szakjagász.

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben az internet vitathatatlanul közösség- és jogformáló erővé,¹ mindennapjaink részévé vált, és e megállapítás már a gyermekekre is igaz. Digitális lábnyomuk igen korán, már akár az „ultrahangfotóik” szüleik általi közzétételével, a születésük előtt megjelenik az online térben. Egyes kutatások szerint két éves koruk előtt már tapasztalatokat szereznek a digitális eszközökkel.² Az internetnek számos előnye van, így például a 2020-ban kirobbant világjárvány idején sok ember számára a digitális csatornák jelentették az egyetlen kapcsolattartási lehetőséget a szeretteikkel, barátaikkal. Mindemellett az online világ megannyi kihívás elé állítja a felhasználókat, akik a kibertér iránti megnövekedett bűnözői érdeklődésnek köszönhetően a legkülönbözőbb visszaéléseknek vannak kitéve,³ ami rámutat arra, hogy a jogok nem csupán offline, hanem online is sérülhetnek. A világszerte üzemeltetett internetes tájékoztató és segítségnyújtó szolgálatok, a hotline-ok a visszaélések mielőbbi megszüntetésére és elsősorban a gyermekekkel szembeni szexuális erőszakot rögzítő online tartalmak eltávolítására szolgálnak.

Elsőként a hotline-ok történetét,⁴ majd a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) által fenntartott Internet Hotline (IH) jogi környezetét és általános működését mutatjuk be, majd rátérünk az IH bejelentési kategóriáira. Ismertetjük, hogy milyen fajta online tartalmakat lehet bejelenteni az adott kategóriában, hogyan és mely jogszabályok mentén jár el az IH, valamint milyen általános és egyedi ügyek fordulnak elő a gyakorlatában, kiemelve a legfőbb dilemmákat. Ezt követően az IH-hoz érkezett bejelentések számáról, az évek során kirajzolódó tendenciákról ejtünk szót, különös tekintettel a koronavírus időszakára. A befejező részben az IH-t érintő lehetséges jövőbeli fejlesztésekre fókuszálunk. A tanulmány elsődlegesen az Internet Hotline működtetésében részt vevő szakemberek gyakorlati tapasztalataira épít, amelyeket az elmúlt évek több ezer bejelentésének kezelése során szereztek.⁵

2. Az Internet Hotline

2.1. A hotline-ok kialakulása és jelentősége

A hotline-ok életre hívása az 1990-es évekre tehető, amikor világossá vált, hogy az internet biztosította anonimitás és gyors információcsere azt is lehetővé tette, hogy gyermekkel szembeni erőszakot rögzítő felvételeket tegyenek közzé és osszanak meg online.⁶ Kérdéses volt, hogy a rendőrség képes megfékezni az újonnan kialakult bűnözői gyakorlatot, ezért 1996-ban létrejött az első, kifejezetten az internetes gyermekpornográfia ellen küzdő hotline Hollandiában (Inter-

¹ PARTI Katalin: *Gyermekpornográfia az interneten*. Miskolc, Bibor, 2009, 24.

² Stephane CHAUDRON: *Young Children (0-8) and Digital Technology: A Qualitative Study across Europe*. Luxembourg, Európai Unió, 2018, 15.

³ DORNFELD László: A koronavírus-járvány hatása a kiberbűnözésre. *In Medias Res*, 2020/4., 193.

⁴ Magyarországon párhuzamosan az Internet Hotline-nal egy másik hotline is működik a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat üzemeltetésében.

⁵ Az IH-hoz 2011 óta több mint 15 300 bejelentés érkezett.

⁶ Elisabeth STAKSRUD: *Children in the Online World: Risk, Regulation, Rights*. Ashgate, Routledge, 2013, 106.

net Child Pornography), a rendőrség támogatásával. A célja az volt, hogy a szóban forgó tartalmakat a szolgáltatókkal együttműködve mielőbb elérhetetlenné tegye, és a birtokában lévő, a nyomozáshoz szükséges információkkal segítse a rendőrség nyomozati munkáját. Több ország is követte a holland példát, így még ugyanabban az évben Norvégiában, Belgiumban és az Egyesült Királyságban is megalakultak a hotline-ok, majd sorra jöttek létre a gyermekek online védelmét zászlajukra tűző, hotline szolgáltatást is nyújtó szervezetek Ausztriában, Írországban, Finnországban, Spanyolországban és Franciaországban,⁷ és időközben az Európai Unió (EU) is sürgetni kezdte létrehozásukat.

Az Európai Bizottság Safer Internet programja a kezdetekben, 1999 és 2004 között internetes akciótervben tűzte ki célul, hogy létrehozza az európai hotline-ok hálózatát, együttműködésre biztatva a már működő és a jövőben megalakuló hotline-okat.⁸ Az Európai Bizottság Daphne programja is támogatta a hotline-ok munkájának szorosabbra fűzését és rendszeres találkozóit. 1999-ben nyolc hotline részvételével megalakult az INHOPE (ekkor még International Hotline Operators of Europe), amely azóta túlnőtt Európán, és a világ legkülönbözőbb pontjain üzemel, a gyermekek online szexuális kizsákmányolása ellen küzdő hotline-okat fogja össze.⁹

A hotline-ok főként a gyermekekkel szembeni szexuális erőszakról készült felvételek mielőbbi eltávolításán dolgoznak, azonban több szervezet más kategóriákban is fogad bejelentéseket, elsősorban erőszakos és gyűlöletkeltő tartalmakról. Néhány hotline speciális problémákra is fókuszál, így például Bulgáriában jelezni lehet az anorexiát hirdető és az öngyilkosságot, önbántalmazást támogató weboldalakat.¹⁰ Kifejezetten ilyen tartalmakról a francia,¹¹ a német¹² és a török hotline-ok¹³ is várják a bejelentéseket, de az Internet Hotline-hoz is érkezett már ezzel kapcsolatos jelzés. Németországban külön kategóriát képeznek a holokauszttagadó tartalmak, míg Franciaországban, Írországban¹⁴ és Svédországban¹⁵ a gyermekek online behálózása szerepel külön kategóriaként kiemelve.

A hotline-ok működésének legfőbb mozgatórugója, hogy a gyermekekkel szembeni szexuális visszaélésről készült tartalmak mielőbbi elérhetetlenné tételével hozzájáruljanak az áldozatok védelméhez. Már a felvétel elkészítése közben is felfoghatatlan károkat okoznak az azt fizikailag elszenvedő gyermeknek (elsődleges viktimizáció), de azzal, hogy az elkészült tartalom nyilvánosságra kerül és azt az interneten bárki megtekintheti, letöltheti, továbbíthatja, a gyermek minden egyes kattintással és megtekintéssel ismét áldozattá válik (másodlagos viktimizáció).¹⁶ Az Internet Watch Foundation (IWF) nevű brit szervezet 2019-es jelentése

⁷ History of INHOPE: <https://bit.ly/3IWto6r>.

⁸ Action plan for a Safer Internet 1999–2004: <https://bit.ly/3J2K4cO>.

⁹ History of INHOPE: <https://bit.ly/3IWto6r>.

¹⁰ Bulgarian Safer Internet Centre: <https://bit.ly/43EikDi>.

¹¹ Point de Contact: <https://bit.ly/43OqdDs>.

¹² Jugendschutz.net: <https://bit.ly/43pQXNp>.

¹³ Turkish Information and Communication Technologies Authority: <https://bit.ly/3WRyJSw>.

¹⁴ Hotline.ie: <https://bit.ly/3J2KArg>.

¹⁵ ECPAT Sweden: <https://bit.ly/3oTSQTx>.

¹⁶ DORNFELD i. m. (3. lj.) 200.

szerint egy-egy ilyen tartalmat akár több ezerszer is megosztanak az elkövetők,¹⁷ ami azt jelenti, hogy a felvételek évekig keringhetnek a különböző elkövetői fórumokon. Akik szexuális erőszak áldozatává válnak, jellemzően arról számolnak be, hogy terápia keretén belül, szakember segítségével is csak sok-sok év alatt tudják feldolgozni a traumát, azonban az a tudat, hogy a visszaéléstől készült felvétel bármikor előkerülhet és azt bárki láthatja, még akár húsz év elteltével is szorongással és félelemmel töltheti el az egykori áldozatot.¹⁸

A hotline-ok létjogosultsága kapcsán további két fontos indokot érdemes megemlíteni. Egyrészt akik gyermekpornográf tartalommal találkoznak az interneten, tartva az általuk feltételezett negatív következményektől, az ilyen felvételeket nem merik bejelenteni a rendőrségnek, ezért inkább anonim módon jelentik azt az országukban működő hotline-nak. Másrészt létezik egy olyan feltételezés, amely szerint a különböző országokban különböző rendszerek szerint működő szervezetek, például a rendőrségek, nem tudnak kellő hatékonysággal, nemzetközi együttműködésben fellépni a határokon átívelő tartalmak ellen.¹⁹

A hotline-ok működésének szükségességét erősíti az is, hogy a gyermekek egyre fiatalabb korban és egyre nagyobb számban kezdik el használni a digitális eszközöket. Az online tér azonban amellet, hogy számtalan lehetőséget rejt magában, veszélyt is jelenthet rájuk nézve, így például erőszakos, a fejlődésükre káros tartalmakkal találkozhatnak, online zaklatás vagy behálózás áldozatává válhatnak, visszaélhetnek a képeikkel.²⁰ A gyermekek digitális jogainak védelmét hangsúlyozza az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Gyermekjogi Egyezményének legújabb, 2021 márciusában megjelent, 25. számú kommentárja is. A dokumentum nem bír kötelező erővel, mégis hiánypótló, tekintettel arra, hogy hivatalosan elismeri: a gyermekek jogai a digitális környezetben is érvényesek, az online térben is megilleti őket a bántalmazással, a kizsákmányolással és minden más erőszakos cselekménnyel szembeni védelem.²¹ Mindezek fényében a hotline-ok tevékenysége kiemelt jelentőséggel bír, mivel képesek eredményesen fellépni a gyermekjogok digitális térbeli védelmében.

2.2. Az Internet Hotline története és annak mérföldkövei

A Magyar Tartalomipari Szövetség hívta életre az Internet Hotline-t 2005-ben és tette lehetővé, hogy a www.internethotline.hu weboldalon bárki bejelentést tehessen az illegálisnak vagy kiskorúakra károsnak vélt online tartalmakról. Az NMHH 2011 szeptemberében átvette a hotline-t,²² amely azóta a hatóság kötelekében működik, változatlan céllal. Az IH hatékony mű-

¹⁷ Az Internet Watch Foundation (IWF) 2019-es jelentése: <https://bit.ly/3CeuHdt>, 75.

¹⁸ A Marie Collins Alapítvány és Rhiannon-Faye McDonald, szexuális erőszakot és online szexuális visszaélést túlélő előadása az INHOPE éves közgyűlésén Lisszabonban, 2022. november 16-án, „Survivors’ perspective: How hotlines impact policy decisions, change lives and raise awareness of online CSAM in a country” címmel.

¹⁹ STAKSRUD i. m. (6. lj.) 107.

²⁰ Jonathan TODRES – Shani M. KING (szerk.): *The Oxford Handbook of Children’s Rights Law*. Oxford, Oxford University Press, 2020, 320.

²¹ General comment No. 25 (2021) on children’s rights in relation to the digital environment: <https://bit.ly/3WVBXo3>.

²² A MATISZ-szal tárgyal az NMHH az internetes forródrót szolgáltatásról: <https://bit.ly/3MYbAci>.

kódése szempontjából rendkívüli lépés volt, hogy 2012-ben csatlakozott a gyermekek online szexuális kizsákmányolása ellen küzdő, hotline-okat összefogó nemzetközi szövetséghez, az INHOPE-hoz. Az illegális online tartalmak elleni célravezető fellépést szolgálta, hogy 2014-ben együttműködési megállapodás született az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) és az NMHH között, bűncselekmény gyanúja esetén lehetővé téve az IH számára, hogy a rendőrség vagy a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) további vizsgálatát kérje.

Évente átlagosan 500 bejelentés érkezett 2011 és 2017 között, kiugró volt 2012, amikor több mint 1100 bejelentést kapott az IH. A magas bejelentésszámot elsősorban egy nagy társadalmi vitát kiváltó, Budapesten megszervezett esemény kapcsán megjelent online tartalmak miatt érkezett jelzések eredményezték. A bejelentések közel harmada a rasszista, közösség ellen uszító tartalom kategóriában érkezett. A bejelentések számában a következő nagyobb ugrás 2018-ban és 2019-ben történt, ami részben az NMHH által az IH tevékenységének népszerűsítésére indított médiakampányoknak volt köszönhető. Az IH fontos feladata a felhasználók tudatos internethasználatának támogatása,²³ és e társadalmi szerepvállalás jegyében kampányaiban több kiemelt problématerületre fókuszált, többek között az online zaklatásra, az uszító tartalmakra és a személyes adatokkal való visszaélésre.²⁴

Az edukáció és a tájékoztatás jegyében 2020 márciusában útjára indult a gyerekaneten.hu weboldal az Internet Hotline közreműködésével, amely szótárszerűen, egyszerű, rövid szócikkekbe rendezi a digitális világ veszélyeiről és a védekezés módjairól szóló ismereteket, mindezt könnyen kereshetően, böngészhetően. A honlap létrehozásának legfőbb célja a szülő és a gyermek közötti párbeszéd ösztönzése volt, a kommunikációs akadálymentesítés – annak támogatása, hogy a szülők bátrabban beszélgessenek a gyermekeikkel arról, mit csinálnak az interneten, hogyan kommunikálnak, mit és miért osztanak meg a különböző közösségimédia-plattformokon.

Az IH történetében 2020 és 2021 kiemelt jelentőséggel bírt; e két évben – vélhetően főként a koronavírus miatt elrendelt korlátozásokkal is összefüggésben – rekordszámú bejelentés (1765 és 5508 jelzés) érkezett a felhasználóktól és a külföldi hotline-októl. 2022-ben csökkent a bejelentések száma 2021-hez, a pandémia második évéhez képest, azonban még így is jelentősen meghaladta a 2020-ban érkezett jelzések számát. A koronavírusnak a hotline-okra gyakorolt hatásáról, valamint az IH 12 éves fennállása alatt érkezett bejelentések számáról a 4. pontban részletesen is beszámolunk.

²³ 8/2022. számú Elnöki Utasítás a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Szervezeti és működési szabályzatának kiadásáról, 4. számú melléklet; Az Internet Hotline eljárási szabályzata, 4.

²⁴ A kampányokról bővebben lásd Online parák: emojikkal magyarázza a netes jogsértéseket az NMHH új kampánya: <https://bit.ly/43O7uu6>; Online parák újra: útmutató weboldal és tanácsadó vloggerek támogatják a gyerekek biztonságosabb netezését: <https://bit.ly/444Y9i3>; A neten jogtalanul megosztott képek és videók ellen lépett fel 2022. februári kampányában az NMHH Internet Hotline szolgálata: <https://bit.ly/3X0W4RS>.

2.3. Az Internet Hotline működésének jogi és gyakorlati keretrendszere

Az Internet Hotline eljárásának kereteit, határait az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (Eht.). 149/B–D. §-a határozza meg. Az IH internetes tájékoztató és segítségnyújtó szolgálat, amelyet az NMHH közérdekű feladatellátás keretében tart fenn a biztonságos internethasználat mint közérdeken alapuló cél megvalósulásának elősegítése érdekében. Internetes visszaélés észlelése esetén az NMHH által üzemeltetett felületen bárki tehet bejelentést [149/B. § (4) bekezdés a) pont, (5) bekezdés]. Az IH feladatai közé tartozik különösen a kiskorúak védelme, a tájékozottság növelése, valamint az erőszakos, uszító vagy más módon visszaélést megvalósító internetes tartalmak visszaszorítása [149/B. § (1) bekezdés]. Az NMHH az IH keretében „figyelemmel kíséri és elemzi – szükséges esetben a gyermekvédelem és a bűnmegelőzés területén hatáskörrel rendelkező szervezetek bevonásával – a kiskorúak biztonságos internethasználatát veszélyeztető internetes jelenségeket, ezekkel kapcsolatban tájékoztató tevékenységet végez” [149/B. § (4) bekezdés b) pont], valamint „együttműködik az internetes visszaélések ellen fellépő hazai és nemzetközi szervezetekkel” [149/B. § (4) bekezdés c) pont].

Az Internet Hotline eljárása bejelentési kategóriánként, az ügycsoportok egymástól eltérő jellegére tekintettel, részben változik. A minden bejelentési kategóriánál irányadó általános eljárásnak három fő fázisa van. Első lépésként a bejelentés alapján vizsgálják a kifogásolt tartalom jogsértő vagy kiskorúakra káros jellegét. A második lépés az intézkedés a bejelentés kategóriája és tartalma, valamint a feltételezeten jogsértő cselekmény súlyossága alapján. Az intézkedés lehet például a tartalom- vagy a tárhelyszolgáltató, a közösségimédia-platform vagy valamelyik társhatóság megkeresése, vagy a Nemzeti Nyomozó Irodával történő kapcsolatfelvétel is. Végül harmadik lépésként, ha a bejelentés nem anonim, az IH tájékoztatja a bejelentőt a megtett intézkedésről, szükség esetén általános, elsősorban technikai tanácsokkal látja el. Ha a bejelentés nyilvánvalóan alaptalan, vagy az ügy nem tartozik az IH hatáskörébe, a bejelentést nem vizsgálja, hanem lezárja, amiről a bejelentőnek értesítést küld, tájékoztatva őt a jogszabályban meghatározott jogairól és kötelezettségeiről, valamint a számára nyitva álló eljárások és jogorvoslatok lehetőségéről [149/B. § (7) bekezdés].

Bár az Internet Hotline eljárása gyors és hatékony a tartalmak eltávolításában, kötelezni senkit nem tud, ahogyan arra sincs felhatalmazva, hogy felderítse, ki követte el a jogsértőnek vélt cselekményt. Tevékenysége és „a bejelentés alapján indított vizsgálat nem hatósági eljárás” [149/B. § (6) bekezdés]. Az NMHH olyan esetekben jogosult eljárni az IH keretében, amelyek nem tartoznak más hatóság, bíróság vagy más állami szerv kizárólagos hatáskörébe [149/B. § (3) bekezdés].

Az Internet Hotline eljárását szintén három főbb pont mentén lehet elhatárolni az NMHH egyéb, hatósági jogkörben lefolytatott eljárásaitól. Először, az NMHH hatósági eljárásainak részletes szabályait jogszabályok határozzák meg, ezzel szemben az Internet Hotline eljárásának keretét, mint láttuk, az Eht., részletes szabályait pedig az NMHH szervezeti és működési szabályzata az Eht. 149/B. § (2) bekezdése alapján. Másodsor, az NMHH hatósági eljárásai során az eljárás alá vont szolgáltatóval szemben akár kikényszeríthető jogkövetkezményt alkalmazhat – az IH-n kereszttüli eljárása során viszont csak a jogsértés tényére hívhatja fel a szolgáltató figyelmét, az pedig maga dönt arról, hogy megteszi-e a jogsértő helyzet megszüntetéséhez szükséges lépéseket. Harmadsor, az NMHH hatósági eljárásának határideje a legtöbb eljárásban 60 nap, ezzel szemben az IH keretében végzett általános eljárási határideje öt

munkanap,²⁵ sőt bizonyos kategóriák és bejelentések, így gyermekpornográfia vagy más, közzéadásra büntetendő bűncselekmény gyanúja esetén – amelyek gyors intézkedést és a rendőrség mielőbbi megkeresését igénylik – egy munkanap [149/B. § (9) bekezdés].

2.4. Az Internet Hotline együttműködő partnerei

A hotline-ok működésük hatékonyságának növelése érdekében nagy hangsúlyt fektetnek partneri együttműködéseikre és kiépített kapcsolatrendszerük aktív fenntartására. A szolgáltatók szakmai együttműködésre törekednek a kormányzervekkel, a nemzetközi és a civil szervezetekkel, emellett a jelentősebb közösségimédia-szolgáltatókkal is közvetlen kapcsolatban állnak, de a legaktívabb együttműködést többnyire az országuk szerinti bűnüldözési szervekkel tartják fenn. A gyermekek szexuális kizsákmányolását rögzítő tartalmak elleni küzdelemben az Internet Hotline legfőbb nemzetközi partnere az INHOPE, a legfontosabb hazai együttműködő partnere pedig az NNI, amellyel a gyermekek szexuális kizsákmányolását rögzítő tartalmak, valamint 2022 végétől az adathalász tevékenységet sérelmező bejelentések ügyében is munkakapcsolatban áll.

2.4.1. Az INHOPE

Az IH 2012-ben csatlakozott a hotline-ok nemzetközi szövetségéhez, amely jelenleg 46 ország összesen 50 taghotline-ját tömöríti. A szervezet célja, hogy hozzáférhetővé tegye a gyermekek szexuális kizsákmányolását rögzítő, interneten elérhető tartalmakat, és támogassa a nyomozó hatóságokat az ilyen felvételekhez kapcsolódó bűncselekmények felderítésében. Az INHOPE rendszeresen szervez továbbképzéseket a hotline-ok elemzői számára, a hotline-ok között pedig folyamatos a tapasztalatcsere.

A szövetség taghotline-jai az INHOPE biztonságos rendszerén, az ICCAM-en (I See Child Abuse Material)²⁶ keresztül kommunikálnak egymással. Az ICCAM kizárólag gyermekpornográf tartalmakról szóló bejelentések továbbítására használható a regisztrált, megfelelő jogosultságokkal és képzettséggel rendelkező hotline-elemzők számára. A rendszerhez az Interpol is hozzáfér, és nemcsak a saját nemzetközi képadatbázisa (International Child Sexual Exploitation database) bővítésére használja az itt elérhető adatokat, hanem arra is lehetősége van, hogy a nyomozati eljárás során az áldozat vagy az elkövető azonosítása céljából további adatokat kérjen az érintett INHOPE taghotline-tól.

2.4.2. A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda

Az ORFK és az NMHH között 2014-ben megkötött együttműködési megállapodás alapján az Internet Hotline legfontosabb hazai partnere az NNI, annak is főként a Kiberbűnözés Elleni Főosztálya és Felderítő Osztálya. Elsősorban a gyermekpornográfia kategóriában érkező beje-

²⁵ IH eljárási szabályzat (23. lj.) 3.

²⁶ What is ICCAM & Why is it important?: <https://bit.ly/3PeZqid>.

lentések kapcsán intenzív az együttműködés, azonban már szinte minden kategóriában adtak jelzést az Internet Hotline elemzői az NNI-nek. Az IH és az NNI Felderítő Osztálya 2022 októberé óta az adathalászatot érintő bejelentések ügyét illetően is kapcsolatban áll.

2.4.3. Az Internet Hotline mint Trusted Flagger-partner

Az Internet Hotline-hoz érkező bejelentések egy része a nagy közösségimédia-felületeket érinti, ezért fontos eszköz a kezében, hogy közvetlen kapcsolattal rendelkezik a legnagyobb platformokhoz, amelyek az IH által megjelölt tartalomnak kiemelt moderátori figyelmet biztosítanak. Az IH része a YouTube Trusted Flagger programjának, de közvetlen kérésekkel fordulhat a Facebook, az Instagram és 2021 februárja óta már a TikTok munkatársaihoz is. A partnerség azért előnyös az Internet Hotline munkája és a bejelentők szempontjából, mert az érintett közösségimédia-platformok gyors reagálásának és kiemelt figyelmének köszönhetően hamarabb és nagyobb eséllyel távolítható el egy-egy sérelmezett tartalom. Számos esetben az IH jelzésére egy napon belül eltávolították a jogsértő tartalmat. Az Internet Hotline céljai között szerepel partnerség létesítése további platformokkal is, így például a Twitterrel vagy a Discorddal.

3. Az egyes bejelentési kategóriák

Az IH legfőbb tevékenysége, hogy a felhasználóktól és a külföldi hotline-októl érkező bejelentéseket megvizsgálja, amelyek nyolc kategóriában érkehetnek:

- hozzájárulás nélkül közzétett tartalom,
- gyermekpornográfia,
- online zaklatás,
- rasszista, valamely közösség ellen uszító tartalom,
- adathalász tartalom,
- illegális pszichoaktív szerek népszerűsítésére, fogyasztására felhívó tartalom,
- erőszakos illegális cselekményre felhívó, azt népszerűsítő tartalom,
- egyéb, kiskorúakra káros tartalom.

Fontos megjegyezni, hogy az IH kifejezetten nem jogosult más hatóság, bíróság vagy más állami szerv kizárólagos hatáskörébe tartozó internetes visszaélések vizsgálatára az alábbi területeken:

- a médiaszolgáltatásban, sajtótermékben megjelenő tartalmak,
- kéretlen elektronikus hirdetések (spam),
- szerzői jogi jogviták,
- webáruházakkal kapcsolatos fogyasztói panaszok,
- adatkezelési tájékoztatók vagy azok hiánya.²⁷

Az IH gyakorlata alapján az általános ügyek körébe sorolja azokat a bejelentéseket, amelyek az adott kategóriában rendszerint nagy számban érkeznek, emellett kevésbé bonyolult megítélés-

²⁷ IH eljárási szabályzat (23. lj.) 3.

sűek, és kirajzolódik egy objektíven is megállapítható tendencia az ügyek hasonlósága alapján. Ezzel szemben egyedi ügynek tekinti azokat a bejelentéseket, amelyek bonyolultabb megítélésűek, az IH-nak nincs bevett gyakorlata a kezelésüket illetően, és jellemzően ezekhez az ügyekhez hasonló tartalmú bejelentések nem vagy csak ritkán érkeznek az IH-hoz. Az, hogy egy adott bejelentés általános-e vagy pedig egyedi kategóriába tartozik, dinamikusan és gyorsan változhat. Gyakran előfordul, hogy egy egyedi bejelentés hetek alatt általánossá válik, tekintettel egy új jelenségre, amely a bejelentők széles körét érinti. Fontos továbbá megemlíteni a bejelentések tipizálásánál a tömeges bejelentéseket, amilyenek ugyanakkor ritkán fordulnak elő. Az IH azokat a jelzéseket tekinti tömegesnek, amelyek egy konkrét ügy kapcsán, azonos tartalmat sérel

3.1. A gyermekpornográfia kategória

3.1.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

Az IH a gyermekpornográfia kategóriában fogadja a gyermekekkel szembeni szexuális visszaélést, erőszakot rögzítő, online elérhető tartalmakról érkező bejelentéseket.²⁸ Kétféle módon érkezhethet bejelentés: egyrészt a felhasználóktól a bejelentő űrlapon vagy e-mailen keresztül, másrészt magyar szerveren tárolt felvétel esetében az INHOPE más, külföldi taghotline-jaitól az ICCAM-en keresztül. Az IH azt vizsgálja, hogy az érintett tartalom gyermekpornográfiának minősül-e, felmerülhet-e gyermekpornográfia bűncselekménye.²⁹ A tartalom vizsgálata után, ha a tartalom magyar szerveren elérhető, és felmerülhet a gyermekpornográfia bűncselekménye, az IH az NNI-nek továbbítja a bejelentést, külföldi szerveren elérhető tartalom esetén pedig az NNI tájékoztatása mellett feltölti azt az ICCAM rendszerébe is. Ennek köszönhetően a tartalom tárhelyszolgáltatója szerinti ország hotline-ja értesítést kap a feltételezeten jogsértő felvételről, és megkezdheti a nemzeti joga szerinti vizsgálatot.

Az IH eljárása e kategóriánál az ügyintézési időre tekintettel is speciális, a bejelentés észlelésétől számított egy munkanapon belül megvizsgálja a tartalmat és szükség esetén továbbítja a

²⁸ Gyermekeknek tekintjük az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye értelmében a 18. életévét be nem töltött személyt, kivéve, ha a rá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri, a magyar jogszabályok szerint például házasságkötéssel, a 16. életév betöltése után.

²⁹ A terminológia vonatkozásában megjegyzendő, hogy közel sem tekinthető egységesnek. A hazai szabályozás a gyermekpornográfia kifejezést használja, ahogyan általában a nemzetközi jogi dokumentumok is. A gyermekjogokkal foglalkozó nemzetközi hatóságok és szervezetek, mint például az Europol, az Interpol, az ECPAT, az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága, az UNICEF és az Internet Hotline tagságával működő INHOPE azonban egy gyermekközpontúbb, a gyermek sérelmére jobban fókuszáló terminológiát preferál, amelyet az általuk 2016-ban megalkotott Luxemburgi Irányelvek részleteznek. A gyermekpornográfia kifejezés helyett a „gyermek szexuális bántalmazását vagy kizsákmányolását rögzítő anyag” (*child sexual abuse material* vagy *child sexual exploitation material*, CSAM) szakkifejezés használatát javasolják a szakemberek számára. Az elsődleges kritika a „pornográfia” kifejezéssel kapcsolatban merül fel, amely a felnőttek közötti, konszenzuson alapuló szexuális tevékenységet és az arról készült felvételt – úgyszintén az érintettek beleegyezésével történő – megosztását jelenti, azonban ezek a körülmények nem adóttak gyermekek sérelmére elkövetett esetekben. Az Internet Hotline gyakorlatában és kommunikációjában párhuzamosan használja a gyermek szexuális kizsákmányolását rögzítő tartalom és a hazai jogszabályoknak megfelelő gyermekpornográfia kifejezést. Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse, 38–39.

megfelelő szervnek. A gyermekpornográf tartalmak esetében kiemelten fontos, hogy egy-egy felvételt mielőbb sikerüljön eltávolítani az érintett weboldalról. Az IWF jelentése szerint egy-egy ilyen tartalom akár évekig is keringhet elkövetői fórumokon, és eljuthat akár több ezer megosztásig.³⁰ Az eltávolítási eljárást az is nagyban nehezíti, hogy ezeket az illegális tartalmakat gyakran költöztetik szerverről szerverre és országról országra, aminek a joghatóság miatt van jelentősége.

Az IH kategóriáinak sorában a gyermekpornográfia az, amelyben évek óta a legtöbb bejelentés érkezik, ezért érdemes megvizsgálni, hogy a gyermekekkel szembeni szexuális visszaélés és az arról készült felvétel milyen gyermeki jogokat érinthet. Az áttekintés alapjául az ENSZ Közgyűlése által 1989. november 20-án elfogadott Gyermekjogi Egyezmény szolgál³¹ – ez az első olyan átfogó nemzetközi egyezmény, amely a gyermekek jogaival és védelmével foglalkozik.³² Az egyezmény 19. cikke kimondja az erőszakkal szembeni zéró toleranciát: a gyermekeket védelem illeti meg a fizikai és a lelki erőszak, valamint a kizsákmányolás minden formájával szemben, külön kiemelve a nemi erőszakot. Az egyezmény 34. cikke részletesen is kitér a gyermekek szexuális visszaélésekkel szembeni védelmére, és felhívja a részes államokat a gyermekek pornográfia céljára való kizsákmányolása elleni intézkedések megtételére.³³ Ezen túl a gyermek szexuális kizsákmányolása során nyilvánvalóan sérül a gyermek emberi méltóságához való joga, a legfőbb érdeke (3. cikk), az élethez, a megfelelő testi, lelki és erkölcsi fejlődéshez való joga (6. cikk), valamint az önrendelkezéshez és a testi-lelki integritáshoz való joga is. A gyermekpornográfia bűncselekményével az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága kiemelten foglalkozik a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló második fakultatív jegyzőkönyvben.³⁴

A hazai szabályozást tekintve, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 204. §-a értelmében gyermekpornográfia bűncselekményét követi el, aki 18. életévét be nem töltött személyt ábrázoló pornográf felvételt megszerez vagy tart, kínál, átad vagy hozzáférhetővé tesz, készít, forgalomba hoz, azzal kereskedik, ilyen felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz. Ez a tényállás 2021-ben több tekintetben is változott. Az IH tartalomlemezői tevékenysége szempontjából a törvénymódosítás egyik legrelevánsabb pontja a pornográf felvétel fogalmának kiegészülése volt. Korábban a hazai szabályozás szerint pornográf felvételnek a másnak vagy másoknak a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon történő ábrázolása minősült, és eszerint a valós, 18. életévét be nem töltött személy, azaz létező, valódi, nem effektek segítségével, mesterségesen létrehozott gyermek sérelmére elkövetett magatartásokat büntették.

³⁰ IWF-jelentés (17. lj.) 75.

³¹ Magyarország 1991-ben ratifikálta és az 1991. évi LXIV. törvénnyel ki is hirdette az egyezményt.

³² FILÓ Erika – KATONÁNE PEHR Erika: *Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*. Budapest, HVG-ORAC, 2022, 38.

³³ HERCZOG Mária (szerk.): *Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához*. Budapest, Család, Gyermek és Ifjúság Egyesület, 2009, 359.

³⁴ Az ENSZ Közgyűlése 2000-ben fogadta el a fakultatív jegyzőkönyvet és 2002-ben lépett hatályba, hazánk a 2009. évi CLXI. törvénnyel hirdette ki.

A 2021. évi módosítás értelmében pornográf felvételnek minősül a nem létező személy vagy személyek valóságghú ábrázolása is.³⁵ Valóságghú alatt a valóságoshoz megtevesztésig hasonló ábrázolást értjük, amikor nem lehet és nem is várható el annak megítélése, hogy valóságos-e az ábrázolt személy,³⁶ mint például a CGI technológiával és az egyéb számítógépes úton készült, valóságghú animációk esetében. A pornográf felvétel fogalmának e kitételrel való kiegészítése összhangban van az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló egyezményében (Lanzarote Egyezmény) foglaltakkal, ami mérlegelési jogot biztosít a részes országok számára a sértettek valóságghú ábrázolásának büntetethetősége kérdésében.³⁷

3.1.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Az e kategóriában 2021-ben tett bejelentések több mint 70 százaléka, 2022-ben a bejelentések közel 50 százaléka az ICCAM-en keresztül érkezett külföldi INHOPE-taghotline-októl, közülük is elsősorban Európa legnagyobb hotline-jától, az IWF-től, az általa használt intelligens keresőrobotnak köszönhetően.³⁸ Az általános ügyek körébe soroljuk azokat a bejelentett tartalmakat, amelyek jellemzően a nyílt interneten elérhető fórumokra mutatnak, ahol kiskorúak, akár már 6-7 éves gyermekek által saját magukról vagy webkamerán keresztül róluk készített meztelen képeket gyűjtik össze a felhasználók. Ezeket a felvételeket az elkövetők csalják ki a gyermekektől az interneten keresztül, manipuláció vagy akár zsarolás útján.³⁹ Az ilyen típusú tartalmakról szóló bejelentések két jelenségre is rávilágítanak: egyrészt a gyermekek által saját magukról készített intim képeinek (*self-generated sexual abuse imagery*), másrészt az online behálózásnak (*grooming*)⁴⁰ a problémájára. Mindkét jelenség kiemelt fontosságú, és világszinten is hasonlóan növekvő tendenciát mutatnak az Europol tapasztalatai szerint.⁴¹

Egyedi ügyeknek minősülnek – többek között – azok a bejelentések, amelyek kiskorúaktól, elsősorban 12-14 év körüli kamaszoktól mint érintettektől vagy törvényes képviselőjüktől, rendszerint valamelyik szülőtől érkeznek a kiskorú által saját magáról készített és egy kortárs barátjának vagy barátnőjének elküldött intim felvétel miatt. Ezek a képek és videók leggyakrabban „szexting” során készülnek,⁴² nem jogsértő módon és körülmények között, ám a bejelentés-

³⁵ 2021. évi LXXIX. törvény a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról.

³⁶ Indokolások Tára, 2021/81., 7.

³⁷ Magyarország 2015-ben ratifikálta: 2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról, 20. cikk 3. bekezdés.

³⁸ A keresőrobot 2021-ben közel 14 millió weboldalt és több mint 66 millió képet vizsgált át.

³⁹ Internet Watch Foundation, Case Study: 3-6 Year Olds: <https://bit.ly/3CewkaY>.

⁴⁰ A szexuális behálózás, becserkészés során a bántalmazó összeharótkozik a gyermekkel, megpróbálja elnyerni a bizalmát, és megteremti a körülményeket arra, hogy rávegye a gyermeket a szexuális tevékenységbe történő beleegyezésre. A bántalmazó konkrét célja a gyermek feletti kontroll megszerzése, annak elérése, hogy a gyermek engedelmeskedjen, és hogy áldozatát titoktartásra vegye rá a lebukás elkerülése érdekében. Helen WHITTLE et al.: A Review of Online Grooming: Characteristics and Concerns. 18(1) *Aggression and Violent Behavior* (2013) 63.

⁴¹ Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA). Luxembourg, European Union, 2021, 10.

⁴² Egyfelől szextingnek nevezzük a szexuális jellegű üzenetek cseréjének modernebb, online formáját, másfelől azon-

ben részletezettek alapján a felvétellel végül visszaélnék, és közzéteszik azt az interneten. Felmerül a kérdés, hogy ezek a tartalmak mennyiben minősülnek gyermekpornográfiának, és büntethetők-e a szexting során készített intim felvételek kapcsán érintett gyermekek.

Vitatható, hogy az ilyen esetekben fennáll a Btk. 4. § (2) bekezdése szerinti társadalomra veszélyesség, és bűncselekménynek tekinthető a tartalmak kiskorúak egymás közötti, konszenzuson alapuló megosztása.⁴³ A jogalkotó ugyanis vélhetően a gyermekeket szexuálisan kizsákmányoló személyek ellen kívánt fellépni, ezért kétséges, hogy a büntetőjog eszközei és maga a gyermekpornográfia tényállása alkalmas-e a kortársak közötti szextingből adódó problémák feloldására.⁴⁴ Egy megfontolandó megoldási lehetőséget kínál a 2011/93/EU irányelv,⁴⁵ amelynek 8. cikke értelmében a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik az olyan tartalmak készítésének, megszerzésének vagy birtoklásának büntethetősége, amelyeken „a beleegyezési korhatárt betöltött gyermekek szerepelnek [hazánkban a 14 és 18 év közötti gyermekek tartoznak ide], amennyiben az anyagot a beleegyezésükkel és kizárólag az érintett személyek magáncélú használatára készítették és birtokolják, és amennyiben a tevékenység nem foglalt magában zaklatást” (8. cikk 3. bekezdés). Ugyanezt a mérlegelési lehetőséget biztosítja a Lanzarote Egyezmény is a részes államok számára.⁴⁶

A fentiekkel szemben azonban a Btk. kommentárja egyértelműen kimondja a 14. életévüket betöltött gyermekek felelősségét a „szexting” során készült felvételekre kifejtett magatartásokkal összefüggésben.⁴⁷ Eszerint a gyermekpornográfia bűncselekmény tettese bárki lehet, akár 18 év alatti személy is, kivéve az, aki passzív alany is egyben, tehát akiről a felvétel készül.⁴⁸

Megjegyzendő azonban, hogy ha a gyermek által saját magáról készített felvételen nem egyedüli gyermekként szerepel, akkor a felvételkészítés és a további magatartások az ő esetében is tényállásszerűvé válhatnak a felvételen szereplő másik passzív alany vonatkozásában. Ennek

ban napjainkban a kifejezést leginkább az intim képek készítésének és terjesztésének számos formáira alkalmazzák. A jelenség megnyilvánulási formája lehet a saját készítésű intim felvétel megosztása egy barátal vagy partnerrel, lehet az eredetileg beleegyezéssel készült felvétel beleegyezés nélküli megosztása harmadik személlyel, vagy akár egy beleegyezés nélkül elkészített felvétel és annak megosztása, terjesztése. Thomas CROFTS et al.: *Sexting and Young People*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2015, 4. Összességében szextingnek nevezzük a személyes, szexuális tartalmú szöveges üzenetek és az intim vagy részben intim jellegű fényképek vagy videók megosztását elektronikus eszközökön keresztül, lásd Camille MORI et al.: *The Prevalence of Sexting Behaviors Among Emerging Adults: A Meta-Analysis*. 49 *Archives of Sexual Behavior* (2020) 1103.

⁴³ *A fiúk szexuális kizsákmányolása. Magyarországi jelentés*. ECPAT International, 2022, 54.; AMBRUS István: *Digitalizáció és büntetőjog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2021, 105.

⁴⁴ SZABÓ Judit – CSAPUCHA Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiatalok elkövetőkre, 2. *Ügyészségi Szemle*, 2020/3., 18.

⁴⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU irányelve (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.

⁴⁶ 2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról 20. cikk 3. bekezdés.

⁴⁷ KARSAI Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető törvénykönyvhöz*. Budapest, Wolters Kluwer, 2022, 204. §

⁴⁸ A kommentár szerinti példa: ha a 16 éves passzív alany felvételt készít az önkielégítéséről és azt másnak átadja, ezekért a magatartásokért ő nem büntetendő, de a felvételt megszerző személy – akár a passzív alany kortársa is – bűncselekményt követ el.

megfelelően a felvételen szereplő, 14. életévét betöltött fiatalok a készítéssel vagy az átadással a bűncselekmény tettesévé válhat.⁴⁹

Az IH a hozzá érkező, a fenti esetkörbe tartozó bejelentések kezelésénél minden alkalommal konzultál az NNI munkatársaival és a javaslatuknak megfelelően jár el.

3.2. A hozzájárlás nélkül közzétett tartalom kategória

3.2.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

Az IH e kategóriájában a bejelentő azt sérelmezi, hogy az engedélye nélkül tettek közzé róla vagy a felügyelete alá tartozó kiskorú gyermekéről rá vonatkozó fényképet, videó- vagy hangfelvételt, illetve egyéb személyes adatot. Az IH megvizsgálja, hogy a bejelentésben szereplő probléma felvetheti-e a személyes adattal visszaélés bűncselekményét, és felmerülhet-e a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben (Ptk.) szabályozott személyiségi jogok sérelme. A kategóriában felmerülhet többek között a nevesített személyiségi jogok körébe tartozó becsület és jóhírnév, valamint a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése [2:43. § d) és e) bekezdés]. Magyarország Alaptörvényének alapjogi katalógusa is nevesíti a magánélet védelméhez való jogot.⁵⁰ Ezen alapjog körébe tartozik alkotmányos értelemben a Ptk.-ban is nevesített személyiségi jogok között szabályozott személyes adatok védelméhez való jog, valamint a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog is.⁵¹ A hozzájárlás nélkül közzétett tartalom kategóriában érkező bejelentések a legtöbb esetben ezt az emberi, illetve személyiségi jogot is érintik.

Az IH-nak a hozzájárlás nélkül közzétett tartalmak esetén két eljárási lehetősége van az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (Ekertv.) alapján. Ha megalapozott a bejelentés, és a bejelentő azt még nem tette meg, minden esetben kéri, hogy ő maga forduljon a szolgáltatóhoz és kérje adatainak törlését. Ha a bejelentő nem jár sikerrel vagy elakad a folyamat során, az IH felveszi a kapcsolatot a tartalomszolgáltatóval, annak visszajelzése vagy elérhetősége hiányában a tárhelyszolgáltatóhoz fordul. Felhívja a tartalomszolgáltatót a feltételezeten jogellenes tartalom vizsgálatára, és tájékoztatja arról, hogy „felel az általa rendelkezésre bocsátott, jogszabályba ütköző tartalmú információért” (Ekertv. 7. §). Amennyiben a tartalomszolgáltatóval történő kapcsolatfelvétel nem vezet eredményre, az IH megkeresi a tárhelyszolgáltatót, és tájékoztatja a felelősség alóli mentesülés feltételeiről (Ekertv. 10. §). A két szolgáltató felelőssége közötti különbség tehát az, hogy a jogalkotó csak az utóbbinak biztosít mentesülési lehetőséget. Az IH a külföldi tárhely- és tartalomszolgáltatók együttműködését a magyar jogszabályok alapján megsértett jogi normákra hivatkozva tudja kérni.

A hozzájárlás nélkül közzétett tartalommal kapcsolatban érkező bejelentések az IH kiemelt kategóriái közé tartoznak, aminek egyik oka az, hogy a területet érintő bejelentésszám

⁴⁹ KARSAI (szerk.) i. m. (47. lj.) 204. §.

⁵⁰ Magyarország Alaptörvénye XI. cikk (1) bekezdés.

⁵¹ MENYHÁRD Attila: A magánélethez való jog elméleti alapjai. *In Medias Res*, 2014/2., 385.

folyamatosan növekszik. Fontos áttekinteni, hogy mely emberi jogokból vezethető le egyre fokozódó jogsértés a gyakoriság alapján, és miért alkalmazhatók minden új típusú jogsértésre a meglévő normák. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 8. cikke vonatkozik a magán- és a családi élet tisztelgetéséhez tartozó jogra.⁵² A magánélethez való jog körébe folyamatosan változó és fejlődő tárgykörök tartoznak. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a *Bărbulescu v. Romania* ügyben kimondta,⁵³ hogy a magánélet tág fogalom, amelyet nem lehet kimerítően meghatározni, így idesorolja azokat a jogokat, amelyek nem tartoznak az EJEE más rendelkezéseinek körébe (ezért ez tekinthető az EJEE legrugalmasabb cikkének).⁵⁴ A magánélethez kapcsolódik a magánszféra, amelyhez hozzátartozik a képmáshoz való jog is. Mivel egy személy képmása a személyiségéhez kötődő jellemzők egyike, védelem illeti meg, fényképek, felvételek készítéséhez, valamint azok közzétételéhez az érintett beleegyezése szükséges.⁵⁵ Továbbá abban az esetben is sérül a magánélethez való jog, ha a kép elkészítéséhez ugyan hozzájárulását adta a sérelmet elszenvedő fél, de a közzétételéhez nem.

3.2.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Az általános ügyek jellege folyamatosan változik, az elmúlt években pedig megnőtt a Facebookon hozzájárulás nélkül közzétett fényképek aránya, továbbá a jellemzően a fiatalabb korosztály által kedvelt platformokkal – mint a TikTok és az Instagram – kapcsolatban is egyre több bejelentés érkezik. A bejelentések alapján kirajzolódik egy új tendencia: jelentősen nőtt az intim képekkel való visszaélést sérelmező bejelentések száma, így a korábban egyedi ügyek körébe tartozó esetek az IH gyakorlatában általános ügyekké váltak.

Az egyedi ügyek közé tartozik az az eset, amelyben a kiskorú vagy fiatal felnőtt bejelentő az őt kisgyermekként ábrázoló, korábban, a szülei által feltöltött képeket és videókat sérelmezi. Ehhez a bejelentéstípushoz szorosan kapcsolódik a *sharenting* jelensége.⁵⁶ Egyre gyakoribb, hogy a szülők a gyermekükről tesznek közzé tartalmakat valamelyik közösségimédia-platfomon, és nem minden esetben gondolnak bele, hogy ez sértheti gyermekük jogait, például a magánélethez, a személyes adatok védelméhez vagy akár az emberi méltósághoz való jogát.⁵⁷ A *sharenting* eredményeként a gyermekeknek már azelőtt digitális lábnyoma keletkezik, hogy ők maguk elkezdtek volna használni az internetet és a közösségi médiát, ami oda vezethet, hogy ez az egyedi bejelentésben jelzett sérelem sokkal gyakoribbá és rendszerszintű problémává válik.

⁵² EJEE 8. cikk 1. bekezdés: „Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tisztelgetben tartsák.”

⁵³ *Bărbulescu v. Romania*, no. 61496/08, 2017. szeptember 5-i ítélet, 70. pont.

⁵⁴ DUDÁS Dóra Virág: *Emberi jogi kézikönyv az EJEB gyakorlatára alapítván*. Budapest, Wolters Kluwer, 2021, 225.

⁵⁵ Uo., 229.

⁵⁶ A *sharenting* a túlposztoló szülők angol megnevezése, amely a *share* mint megosztás és a *parenting* mint szülőség összevonásából született. Azt jelenti, amikor a szülők a gyermekeikről fényképek, videók és bejegyzések formájában részletes, személyes információkat tesznek közzé a közösségimédia-felületeiken, ami sérti a gyermekek magánéletét. Anna BROSCHE: *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?* 54 *The New Educational Review* (2018) 78.

⁵⁷ A bíróság 2017 áprilisában hozta meg az első ítéletet a *sharenting*ről Lengyelországban. Egy apát három hónap börtönbüntetésre ítélték egy fénykép közzétételéért a fiáról a Facebookon. Ezen a fényképen a két éves meztelen kisfiú egyik kezében egy üveg sört, a másikban pedig a nemi szervét tartotta. Uo., 79.

Ehhez a kategóriához tartozik az intim képpel visszaélés (*intimate image abuse*), köznapinévén a bosszúpornó (*revenge porn*).⁵⁸ Az Egyesült Királyságban működik egy kifejezetten az intim képekkel való visszaélésekkel kapcsolatos bejelentések kezelésére létrehozott hotline, a Revenge Porn Helpline.⁵⁹ Az IH szempontjából azért fontos e hotline tapasztalata és gyakorlata, mert rendkívül hatékony a sérelmezett tartalmak eltávolításában. Az IH nem minden esetben jár sikerrel az intim képekkel való visszaéléssel kapcsolatos bejelentések esetében, előfordul, hogy sem a tartalom-, sem a tárhelyszolgáltató nem együttműködő. Mivel a brit helpline-hoz érkező bejelentésekben sérelmezett tartalmat egyes esetekben magyar szervereken tárolják, a tapasztalatcserre mellett az esetleges jövőbeni együttműködés mindkét hotline hatékonyságát növelhetné.

A Revenge Porn Helpline többéves gyakorlata és statisztikai adatai alapján táblázatban összegezte és klasszifikálta az intim képpel visszaélés két típusát, valamint a rendőrség bevonásának gyakoriságát.⁶⁰ Az 1. táblázatban foglaltak sok tekintetben hasonlítanak az IH tapasztalataihoz.⁶¹

1. táblázat

A Revenge Porn Helpline intim képpel visszaéléssel kapcsolatos tapasztalatainak áttekintése

	Az intim képpel visszaélés első típusa	Az intim képpel visszaélés második típusa
Jelleg	<ul style="list-style-type: none"> – Nyilvános pornográf oldalakon megosztott képek – Az áldozat véletlenül talál rá 	<ul style="list-style-type: none"> – Fenyegetések az intim képek megosztásával a közösségi médiában – Az áldozatot közvetlenül megfenyegetik
Elkövető	<ul style="list-style-type: none"> – Többnyire férfi, korábbi párkapcsolati partner – Hónapokkal/évekkel korábban lezárult párkapcsolat, amelyre nem volt jellemző a párkapcsolati erőszak 	<ul style="list-style-type: none"> – Férfi, korábbi párkapcsolati partner – A közelmúltban felbomlott párkapcsolat, amelyre jellemző volt a folyamatos bántalmazás, kontroll
Rendőrségi feljelentés nem történt	62%	79%
A feljelentést akadályozó tényezők	Az ítélkezéstől való félelem	<ul style="list-style-type: none"> – Az ítélkezéstől való félelem – Félelem az elkövetőtől – Az elkövető óvása attól, hogy bajba kerüljön

⁵⁸ Az intim képpel visszaélés számos cselekményt lefed. A klasszikus eset, amely a bosszúpornográfia köznyelvi kifejezésből ered, amikor a kapcsolat során készült vagy szerzett szexuális, privát vagy intim felvételeket beleegyezés nélkül, bosszúból, a kapcsolat vége után közzéteszik. Ez a cselekmény megvalósulhat továbbá intim képek terjesztésével való fenyegetés és zsarolás által, hogy egy bántalmazó kapcsolatban a kontrollt fenntartsák vagy a kapcsolatot visszaállítsák. Intim képpel visszaélésnek tekinti a szakirodalom azt az esetet is, amikor az intim felvételek megszerzése elektronikus eszköz feltörése által valósul meg. Thomas CROFTS – Tyrone KIRCHENGAST: A Ladder Approach to Criminalising Revenge Pornography. 83 (1) *The Journal of Criminal Law* (2019) 87–103.

⁵⁹ Revenge Porn Helpline: <https://bit.ly/3WSEuPE>.

⁶⁰ Elena SHARRATT: Intimate Image Abuse in Adults and under 18s. A Comparative Analysis of Cases Dealt with by the Revenge Porn Helpline and Professionals Online Safety Helpline. *SWGfj*, 2019, 12–19.

⁶¹ Uo., 19.

Az IH ismeretei alapján a rendőrség és az NNI lehetőségei az ehhez hasonló, egyre gyakrabban előforduló ügyekben sokkal korlátozottabbak azokhoz az országokhoz képest, ahol *sui generis* törvényi tényállás az intim képpel visszaélés.⁶² Több olyan bejelentés érkezett az IH-hoz, amely megközelítőleg ezer személyről név szerinti mappákba rendezett intim tartalmakat sérelmezett. Ilyen esetben a magyar nyomozó hatóság kizárólag személyes adattal visszaélés bűncselekmény gyanúja miatt tud nyomozást indítani, és erre is csak akkor van lehetősége, ha a sértett feljelentést tesz. Így viszont csak azzal az érintettel kapcsolatban állnak rendelkezésre eszközök az eltávolításhoz, aki tudomással bír az őt ábrázoló intim képek közzétételéről és feljelentést is tesz. Ezáltal joghézag keletkezik, és a rendőrség nem tud eljárni azon sértettek védelmében, akik nem tudnak az őket ábrázoló, a hozzájárulásuk nélkül feltöltött képekről, és a tartalmak továbbra is elérhetőek maradnak, hiába kerültek a nyomozó hatóság látókörébe. A jövőre nézve érdekes kérdés, hogy milyen hatással lenne a jelenség gyakoriságára vagy visszaszorítására, ha – az Egyesült Királysághoz és az Amerikai Egyesült Államokhoz hasonlóan – hazánkban is önálló tényállássá válna az intim képpel visszaélés cselekménye.

3.3. A kiskorúakra káros tartalom kategória

3.3.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

Ebben a kategóriában azokat az online tartalmakat lehet bejelenteni, amelyek a bejelentő szerint károsan hathatnak a kiskorúak szellemi, lelki, erkölcsi vagy fizikai fejlődésére. Jellemzően pornográf weboldalakról, öngyilkosságot, önbántalmazást, önsértést népszerűsítő, ezekre buzdító, különböző technikákat bemutató, valamint evészavarokat népszerűsítő tartalmakról érkeznek bejelentések. E kategóriában az IH azt vizsgálja, hogy a tartalom valóban ártalmas lehet-e az azt megtekintő gyermekek szellemi, lelki, erkölcsi vagy fizikai fejlődésére. Amennyiben igen, az IH felveszi a kapcsolatot a tartalomszolgáltatóval, és felhívja a figyelmét a megfelelő jelzések kihelyezésének kötelezettségére. Tájékoztatási és edukációs célból az IH információt nyújt a bejelentőnek az elérhető szűrőszoftverek listájáról⁶³ és a kifejezetten a kiskorúak számára kialakított platformok használatának lehetőségéről (például YouTube Kids).

A vizsgálat alapjául az Ekertv. 4/A. §-a szolgál, amelynek értelmében a szolgáltatók a kiskorúak fejlődésére vélhetően káros és médiatartalomnak nem minősülő tartalmakat csupán a megfelelő figyelmeztető jelzésekkel és azonosítókkal ellátva tehetik közzé, amelyek szűrőszoftverek által felismerhetők. A törvény példalázó jelleggel kiemeli az erőszakos és pornográf tartalmakat mint súlyosan káros információkat. Az IH munkáját segíti és a szolgáltatók számára is iránymutatást jelent a Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal ajánlása a kiskorúakra káros internetes tartalmak és szolgáltatások esetén alkalmazandó figyelemfelhívó jelzésekre és szűrőszoftverekre vonatkozóan.⁶⁴ Az ajánlás gyakorlati példákkal is él, például a forráskódban elhelyezett

⁶² Criminal Justice and Courts Act 2015, 33. cikkely.

⁶³ Szűrőszoftver, szülői felügyeleti eszközök katalógusa: <https://bit.ly/3MOZ0fA>.

⁶⁴ A Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal 2014. március 1. óta működik, létrehozására az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi

meta tag egyértelműen utaljon a tartalom kiskorúakra káros voltára, és a tartalomszolgáltató a tartalom elérésére szolgáló oldal megjelenítését megelőzően jól látható módon, optikai azonosítással utaljon a tartalom ártalmas jellegére.⁶⁵

3.3.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Jellemzők és egyszerű megítélésük azok a bejelentések, amelyekben a bejelentő azt sérelmezi, hogy egy magyar szerzéken elérhető pornográf weboldalon nincsenek feltüntetve a megfelelő jelzések, és vélhetően az egyéb azonosítókat sem alkalmazzák, ezáltal a szűrőszoftverek sem szűrik a tartalmakat, így kiskorúak számára is könnyedén hozzáférhetők. Az ilyen esetekben nem vitatható, hogy az Ekertv.-ben foglaltakkal nem összeegyeztethető az oldal működése, ezért az IH felveszi a kapcsolatot a tartalmat közlétező szolgáltatóval, és felhívja a figyelmét az Ekertv.-ben foglalt kötelezettségeire (4/A. §).

Kiemelést érdemel az az eset, amikor 2021 novemberében a YouTube-on és a Facebookon is elérhető, magyar szerkesztők által készített műsorral kapcsolatban közel négyszáz bejelentés érkezett az IH-hoz mindössze néhány nap alatt. A videóban a műsorvezető a szexualitás témakörét járta körül vendégeivel, ahol egyikük megosztotta gyermekkori tapasztalatát, miszerint 7-8 éves korában úszásoktatás során az edző szexuálisan zaklatta őt. Mindezt az érintett vendég akkoriban nem élte meg negatív élményként, amire egy másik beszélgetőtársa úgy reagált, hogy az erőszak csak akkor erőszak, ha az a másik félnek rossz, továbbá ha egy gyermek ezt izgalmasnak vagy kellemesnek éli meg és nem ellenkezik, akkor az nem minősül vele szemben elkövetett erőszaknak.

Az IH munkatársai azt mérlegelték, hogy mennyiben lehet káros a videó egy azt megtekintő kiskorú számára. A vizsgálat alapján a felvétel alkalmas lehetett arra, hogy a gyermekekben azt a hamis, téves képzetet keltse, hogy nem minden körülmények között erőszak és bántalmazás az, ha egy felnőtt, akiben megbíznak, megszegi a „bugyisabályokat”⁶⁶ vagy szexuálisan bántalmazza a gyermekeket. A hatályos hazai szabályozás értelmében a beleegyezési korhatár a 14. életév,⁶⁷ ez alatt felnőtt személy legálisan nem léphet szexuális kapcsolatba kiskorúval, és szexuális erőszakot követ el, aki 12 éven aluli gyermekkel szexuális cselekményt végez vagy végeztet [Btk. 179. § (2) bekezdés]. A nem beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolat azonban minden körülmények között büntetendő, életkortól függetlenül. A kérdéses felvételen nem hangsúlyozták megfelelő módon, hogy az elmesélt történet vélhetően súlyos bűncselekmény, ezáltal a felvétel alkalmas lehetett a kiskorúak lelki és erkölcsi fejlődésének káros befolyásolására.

CVIII. törvény 2013. évi módosítása alapján került sor. A 21 tagú tanácsadó testület célja, hogy ösztönözze a kiskorúak online védelmét és támogassa az NMHH elnökének munkáját, e körben állásfoglalásokat, ajánlásokat dolgoz ki a gyermekbarát internetezés elterjesztésére. A kerekasztal tevékenységéről bővebben: <https://bit.ly/43LPFMI>.

⁶⁵ A Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal ajánlása a kiskorúakra káros internetes tartalmak és szolgáltatások esetén alkalmazandó figyelemfelhívó jelzésekre és szűrőszoftverekre vonatkozóan.

⁶⁶ A „bugyisabályok” a gyermekkel szembeni szexuális erőszak megelőzésére szolgálnak, amelyek segítségével a gyerekek megtanulhatják, hogy a testükhöz nem nyúlhat hozzá bárki, továbbá hogy különbséget tudjanak tenni jó és rossz titkok között, ezzel is elősegítve azt, hogy lehetőség szerint ne maradjon rejtve az ellenük elkövetett visszaélés. Council of Europe Democracy Building: The Underwear Rule.

⁶⁷ KARSAI (szerk.) i. m. (47. l.) Btk. 198. §, Szexuális visszaélés.

3.4. Az adathalász tartalom kategória

3.4.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

Ebben a kategóriában az interneten elérhető olyan tartalmakról érkeznek bejelentések, amelyek célja, hogy személyes (például név, lakcím, tájszám, születési adatok, felhasználónév, jelszó) vagy pénzügyi (például bankszámlaszám, hitelkártyaszám, PIN-kód) adatokat csaljanak ki a megtévesztett személyektől. A bejelentésekben sérelmezett, feltételezett adathalászat általános megjelenési formái:

- valamely jogi személy, gazdálkodó szervezet, általában nagy szolgáltatók nevében küldött adathalász e-mailek, többnyire díjbekérők vagy adategyeztetésre irányuló felszólítások,
- valamely jogi személy, gazdálkodó szervezet nevében létrehozott, adathalász tevékenységet folytató weboldalak, és
- a legösszetettebb formát öltő, több platformot érintő, valamely jogi személy, gazdálkodó szervezet nevében meghirdetett, adathalász célú hamis nyereményjátékok (IH eljárási szabályzat 11.).

Az IH első körben azt vizsgálja, hogy a bejelentő által küldött URL-en elérhető-e még a sérelmezett, adathalász célú tartalom. Ha igen, jelzi a tárhelyszolgáltatónak, és kéri a weboldal vizsgálatát. Emellett az IH általános tájékoztatást küld a bejelentőnek, hogy milyen lehetőségei vannak az adathalász támadások kivédésére, és figyelmébe ajánlja az adathalászatban érintett gazdasági szervezet elérhető, ezzel kapcsolatos felhívását. Ha a bejelentés egy adathalász célú nyereményjátékokra irányul, az IH ellenőrzi a weboldalt és az esetlegesen kapcsolódó, közösségi platformon elérhető álfiltelt, egyúttal értesíti a tárhelyszolgáltatót és az érintett platformot, és kéri a tartalmak vizsgálatát.

Az adathalászat módszere mint az informatikai bűnözés egyik formája több büntetőjogi tényállásban is felfedezhető. Ennek megfelelően az IH-hoz érkező bejelentésekkel összefüggésben felmerülhet a csalás (Btk. 373. §.) és az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűncselekménye (Btk. 375. §.). Az előbbire példa az ún. CEO-csalás, amikor a vállalat vezetője nevében küldenek ki e-maileket az alkalmazottaknak az adatok megszerzése céljából, míg az utóbbira a hamis banki oldalon történő adatközlés.⁶⁸ Az IH 2022 októbere óta az adathalászat elleni fellépés hatékonyságának növelése érdekében közvédra büntetendő bűncselekmény gyanújának esetén az NNI Felderítő Osztályának elküldi a bejelentést további vizsgálat céljából.

3.4.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Általános ügynek minősül a magukat nagy szolgáltatóknak kiadó adathalász oldalokról, valamint az egy szolgáltató nevében küldött, többnyire adategyeztetésre felhívó vagy díjbekérő e-mailről szóló bejelentés. Jellemző még e kategóriában, hogy a bejelentés egy azonosítható jogi

⁶⁸ VARGA Árpád: Az adathalászat általános jellemzői, trendjei és észlelési kérdései napjainkban. *Infokommunikáció és Jog*, 2020/1., 14.

személy, gazdálkodó szervezet nevében üzemeltetett webshopra, azaz webáruházal kapcsolatos fogyasztói panaszra irányul. Az IH azonban nem illetékes fogyasztóvédelmi kérdésekben, ezért a bejelentőt minden ilyen esetben a fogyasztóvédelmi hatósághoz irányítja.⁶⁹

A bonyolultabb megítélés alá eső egyedi ügyek körébe az olyan bejelentések tartoznak, amelyek nem kizárólag egy kategóriát érintenek. Előfordul, hogy amellet, hogy a bejelentő képmásával, nevével vagy egyéb személyes adatával visszaélnek, adathalász tevékenység céljából csaló oldalt is létrehozhatnak a nevében. Ilyen eset, amikor egy influenszer nevével hirdetnek egy terméket, amellyel ő maga nem hozható kapcsolatba, és személyes adatainak közzétételéhez sem járult hozzá. Ilyenkor felmerül a hozzájárulás nélkül közzétett tartalom, az adathalászat, a hamis webshopok és az álhírek kérdésköre is, de az álhírekre vonatkozó bejelentések nem tartoznak az IH hatáskörébe. Az ilyen és ehhez hasonló ügyekben az eljárás alapját a bejelentés azon része képezi, amely kategóriával az IH tevékenysége és eljárási keretei összefüggésbe hozhatók, mint például az adathalász tevékenység vagy a képmással történő visszaélés.

3.5. Az online zaklatás kategória

3.5.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

A bejelentőnek ebben a kategóriában lehetősége van online felületen történet, jellemzően ismétlődően, hosszabb időn keresztül zajló, de akár egyszeri alkalommal megvalósuló, öt személyesen érintő, bántó, sértő, megalázó, megfélemlítő tartalmak jelentésére. Az online zaklatás célja legtöbbször a bosszú, az áldozat megalázása vagy megszegyenyítése. Az IH elsősorban technikai tanácsokkal tudja ellátni a bejelentőt, ezáltal lehetőséget biztosítva számára, hogy hatékony és gyors lépéseket tehesen. Ha a közösségi oldalak valamelyikén érte a bejelentőt az általa zaklatásnak vélt cselekmény, az IH tájékoztatja a tiltás, a blokkolás és a jelentés lehetőségéről. Ezenfelül javasolja, hogy készítsen képernyőfelvételt a beszélgetésről, hogy később szükség esetén felhasználható legyen bizonyítékként.

Ha a bejelentő feltételezetten kiskorú, és a bejelentés alapján a gyermek veszélyben lehet, az IH munkatársai felveszik a kapcsolatot a NNI-vel. Bár ebben a kategóriában az IH ritkán kap bejelentést kiskorúaktól, a tájékoztatás elengedhetetlen eleme, hogy a gyermeket arra biztassák, próbáljon meg egy olyan felnőttel beszélni, akiben megbízik, ne maradjon egyedül a problémájával. Amennyiben erre még nem áll készen, akkor az IH a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítványt ajánlja, amelyet bármikor ingyenesen és anonim módon hívhat. Az IH igyekszik a kiskorúnak gyermekbarát, számára könnyen érthető és világos visszajelzést küldeni.

Az online zaklatással kapcsolatban fontos kérdés a cselekmény jogi minősítése, azaz hogy a magyar jogrendszerben nem ismert jelenséget megvalósító magatartások mely polgári vagy büntetőjogi norma szabályozási körébe vonhatók.⁷⁰ Polgári jogi szempontból a személyiségi jo-

⁶⁹ Fogyasztóvédelmi portál: <https://bit.ly/3oTV6dt>.

⁷⁰ A jelen tanulmányban az „online zaklatás” kifejezés alatt az online zaklatás jelenségét értjük, nem pedig a zaklatás büntetőjogi törvényi tényállását. A jelenséggel kapcsolatos tapasztalatainkat az IH „online zaklatás” kategóriájában érkező bejelentésekben leírt cselekményekre alapozzuk.

gok védelmének aspektusából lehet vizsgálni a jelenséget. Az online zaklatás a becület vagy a jóhírnév sérelmét valósíthatja meg. Az IH gyakorlatában a leggyakoribb sérelmek a képmáshoz és hangfelvételhez való joghoz kötődnek. Személyiségi jogi sérelemnek számít például a profilkép vagy képmást tartalmazó felvétel manipulálása, megváltoztatása, torzítása, amire már volt példa az IH gyakorlatában. Egy személy külső megjelenését ábrázoló képfelvétel készítéséhez vagy annak megosztásához minden esetben az érintett hozzájárulása szükséges.⁷¹ Bár az IH ilyen típusú jogsértéseket tartalmazó bejelentéseket kap a hozzájárulás nélkül közzétett tartalom kategóriában, sok esetben úgy ítéli meg a bejelentő, hogy zaklató, ártó szándékkal követik el ellene a sérelmezett cselekményt.

A szakirodalom általában büntetőjogi szempontból közelíti meg a jelenséget. Bár nevéből adódóan az online zaklatást leggyakrabban a zaklatás tényállásával kapcsolják össze, ez nem minden esetben helytálló, mivel az online zaklatás megnyilvánulási formái nem mindig tesznek eleget a tényállásszerűség követelményének.⁷² A szexuális célú zsarolás (*sextortion*) jelensége sem ritka az online zaklatás kategóriában érkezett jelzéseknél.⁷³ Amikor az elkövető a kicsalt intim felvétel birtokában annak közzétételével fenyegeti az áldozatot abból a célból, hogy további képekhez jusson, felmerülhet a zsarolás tényállása, valamint a személyes adattal visszaélés és a kényszerítés – vagy kiskorú áldozat esetén a gyermekpornográfia bűncselekménye is. A fentiek alapján megállapítható, hogy az online zaklatás elhelyezése a hatályos magyar jogrendszerben számos problémát vet fel.

3.5.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Az online zaklatás kategóriában tett bejelentések többnyire a Messengeren vagy az Instagramon érkező kéretlen, zaklató üzenetek, a közösségi oldalakon megvalósuló lejárató kommentek, a Facebook- vagy az Instagram-fiók feltörése, valamint sértő, fenyegető üzenetek küldése köré csoportosíthatók. Ezekben az esetekben a fent kifejtettekkel összhangban az IH technikai segítséget ad és tájékoztatást nyújt a további lehetséges lépésekkel kapcsolatban.

A bejelentő abban az esetben is választhatja ezt a kategóriát, ha valamelyik közösségi oldalon a profilja feltörését észleli, vagy olyan tiltási beállítást tapasztal az általa üzemeltett profilon vagy csoportban, amely megakadályozza őt a rendeltetésszerű használatban. Egy új jelenséggel kapcsolatban egyre több bejelentést kap az IH, és ez a profillopás.⁷⁴ Ilyenkor az IH – miután a

⁷¹ BAKOS-KOVÁCS Kitti: A közösségi portálokon elkövetett egyes személyiségi jogsértések. *Acta Universitatis Szegediensis – Acta juridica et politica*, 2018/1., 49.

⁷² MONORI Zsuzsanna Éva: Zaklatás-e a cyberbullying? Az internetes zaklató magatartások büntetőjogi szankcionálásának dilemmái. *In Medias Res*, 2016/2., 251.

⁷³ A szexuális célú zsarolás (angolul: sextortion), amely a „sexual” és az „extortion” szavak összetétele, az intim, szexuális tartalmú felvételek terjesztésével való fenyegetést jelenti, amennyiben az áldozat nem tesz eleget bizonyos követeléseknek. Az online szexuális célú zsarolást elkövetők különböző eszközökkel, sok esetben manipulációval vagy kényszerítéssel jutnak az áldozat felvételeinek birtokába. ROBERTA L. O'MALLEY – KAREN M. HOLT: Cyber Sextortion: An Exploratory Analysis of Different Perpetrators Engaging in a Similar Crime. 37(1–2) *Journal of Interpersonal Violence* (2022) 258–283.

⁷⁴ A közösségimédia-profilok feltörése, a többnyire gyenge jelszóval védett vagy kétfaktoros azonosítást nélkülöző profil felhasználójának kizárása a saját profiljából.

bejelentő a közösségimédia-oldalnak jelentett – közvetlenül kapcsolatba tud lépni a Trusted Flagger együttműködő partnereivel, ám eljárása nem mindig vezet sikerre. Kérdés, hogy a jövőben mit lehet tenni ezzel az egyre gyakrabban előforduló jelenséggel, és hogy az IH milyen szerepet tölthet be a probléma akár rendszerszintű és hatékony orvoslásában. A profillopás következménye lehet az érintett profil tulajdonosának zsarolása vagyoni előnyszerzés céljából. Az is előfordul, hogy az ellopott profil nevében az elkövető olyan tartalmat tesz közzé, amely adott esetben a profil Facebook általi letiltását eredményezi, ami komoly – akár anyagi – kárral is járhat egy többezres követőtáborral rendelkező oldal esetén.

3.6. A rasszista, közösség ellen uszító tartalom kategória

3.6.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

Az Internet Hotline-hoz e kategóriában a közösség valamely tulajdonsága alapján gyűlöltre vagy erőszakra uszító online bejegyzéseket, képeket, videókat, weboldalakat lehet bejelenteni. Egy közösség tulajdonsága lehet többek között valamelyik nemzetiséghez, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozás, a nemi identitás, a szexuális irányultság vagy a fogyatékoság. A bejelentők jelezhetik a nemzeti jelkép megsértéséről és a nemzetiszocialista vagy a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadásáról szóló internetes tartalmakat is.

A kategóriának jellemzője, hogy nagy arányban érkeznek ide médiatartalmat sérelmező bejelentések, amelyekre vonatkozóan azonban az IH nem jogosult eljárni. Kétség esetén az IH a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény definíciójára építve (203. § 40. pont) a következő négy szempont szerint vizsgálja a tartalmakat, amelyek együttes teljesülése tesz egy szolgáltatást médiaszolgáltatássá vagy sajtótermékké és zárja ki ezáltal az IH további eljárását: a gazdasági szolgáltatás jelleg, a szerkesztői felelősség, a tájékoztatási, szórakoztatási vagy oktatási cél, valamint a nyilvánossághoz történő eljuttatás mint elsődleges cél.⁷⁵

Az IH munkatársai elsősorban azt vizsgálják, hogy a megjelölt tartalom alkalmas lehet-e gyűlöltre vagy erőszakra uszításra, illetve ezzel összefüggésben fennáll-e valamely alapjog sérelme, ami indokolhatja a szólásszabadság korlátozását. A vizsgálat tárgya továbbá, hogy az érintett közösség, kisebbség jól beazonosítható-e a személyiség lényegi elemének számító valamely tulajdonság alapján. A tartalmat minden esetben annak tartalmi, kontextuális értelmezése alapján kell megítélni, az IH-nak nem feladata az adott társadalmi, közéleti viszonyok és események vizsgálata, értékelése (IH eljárási szabályzat 10.).

A vizsgálat alapjául a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése és a Btk. 332. §-a szolgál, az utóbbi értelmében a közösség elleni uszítás bűncselekményét követi el, „aki nagy nyilvánosság előtt a) a magyar nemzet ellen, b) valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport, illetve annak tagja ellen, vagy c) a lakosság egyes csoportjai, illetve azok tagjai ellen – különösen a fogyatékoságra, a nemi identitásra vagy a szexuális irányultságra tekintettel – erőszakra vagy gyűlöltre uszít”. Az

⁷⁵ A médiaszolgáltatás és a sajtótermék fogalma az új magyar médiaszabályozásban: <https://bit.ly/45OX9jD>.

IH a bejelentések vizsgálata során az Alkotmánybíróság vonatkozó főbb határozataiban foglaltakat is alapul veszi, amelyeknek az egyik, az elemzői munka szempontjából legfontosabb megállapítása, hogy az uszítás szintjét el nem érő, gyalázkodó, becsmérlő típusú véleményközlés, a megvetés kinyilvánítása önmagában nem büntethető.⁷⁶ Pusztán az a tény, hogy valaki sértőnek, felháborítóknak ítél meg egy tartalmat, még nem ok a szólásszabadság mint alapjog korlátozására,⁷⁷ tekintettel arra, hogy a vélemény- és sajtószabadság kiterjed a sértő, akár szélsőséges álláspontok közzétételének lehetőségére is. Ez utóbbi esetekben a bejelentőknek lehetőségük van rágalmazás és becsületsértés bűncselekménye elleni büntetőjogi fellépésre, de akár polgári jogi személyiségvédelmi eszközök igénybevételére is.

3.6.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Az e kategóriában érkező bejelentések jelentős része szélsőséges, trágár bejegyzésekről szól, amelyek azonban jellemzően nem merítik ki a közösség elleni uszítás Btk.-ban szereplő tényállását, nem minősülnek uszításnak. A bejelentő előtt nyitva álló egyéb jogi lehetőségekről az IH munkatársai minden esetben tájékoztatják a bejelentőt. Ha a sérelmezett, ám vélhetően nem jogsértő tartalom valamelyik széles körben használt közösségi felületen érhető el, a bejelentő a szolgáltatóhoz is fordulhat, és kérheti a sérelmes tartalom vizsgálatát, eltávolítását. A Facebook közösségi irányelveit alapul véve megállapítható, hogy a szólásszabadság korlátozását érintően alacsonyabban van a küszöb, mint a fent említett büntetőjogi kategória esetében. Ennek következtében lehet, hogy egy sérelmes bejegyzés nem merít ki büntetőjogi tényállást, ám az érintett közösségi oldal közösségi irányelveibe ütközhet. Így például a Facebook irányelvei szerint a megvetés, undor vagy elutasítás kifejezése, valamint a káromkodás gyűlöletbeszédnek minősülhet,⁷⁸ ezért eltávolíthatják a közösségi oldalról, míg ezek bűncselekménynek vélhetően nem minősülnek.

Az egyedi ügyek körében az elmúlt évek tapasztalatai alapján az IH kibontakozni látja a politikai gyűlöletbeszéd jelenségét: a rasszista, közösség ellen uszító tartalom kategóriában egyre nagyobb arányban szerepelnek a kifejezetten politikai alapú, az egy-egy politikai hírre, eseményre reagáló, a bejelentők által gyűlöletkeltőnek, gyűlöletre vagy erőszakra uszítóknak jelölt tartalmakról szóló bejelentések. A tartalmak jellemzően olyan weboldalakon jelennek meg, amelyek kifejezetten szélsőséges véleményeket hangoztatnak. Az általános ügyekkel ellentétben itt nehézséget jelent annak meghatározása, hogy az adott megnyilvánulás még a véleménynyilvánítás szabadságát élvez-e, mivel valóban rendkívül extrém, radikális és gyalázkodó mondanivalót közvetítenek. Annak ellenére, hogy az IH nem jár el médiatartalmakat sérelmező esetekben, a vizsgálat során jó támpontot ad a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény 17. §-a és a Médiatek által kialakított jogértelmezés. A jogszabály kimondja, hogy „a médiatartalom nem lehet alkalmas valamely nemzet, közösség, nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbség vagy bármely többség, továbbá valamely vallási

⁷⁶ 18/2004. (V. 25.) AB határozat, indokolás, V./2.1. pont.

⁷⁷ KOLTAY András: *A gyűlöletbeszéd korlátozása Magyarországon – alkotmányos és jogalkalmazói megközelítések, európai kitekintéssel*. Budapest, Wolters Kluwer, 2013, 27.

⁷⁸ Facebook Community Standards – Hate speech: <https://bit.ly/3WLDl0H>.

közösség vagy ezek bármely tagja elleni – a közösséghez tartozása miatt történő – gyűlölet kel-
tésére vagy erőszakra uszításra.” Továbbá „nem lehet alkalmas valamely nemzet, közösség, nem-
zeti, etnikai, nyelvi és más kisebbség vagy bármely többség, valamint valamely vallási közösség
kirekesztésére” és „terrorcselekmény elkövetésére való felhívásra”.

3.7. Az erőszakos illegális cselekményre felhívó, azt népszerűsítő tartalom kategória

3.7.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

A kategóriában az olyan, weboldalakon és chatszolgáltatásokban vagy e-mailben megjelenő tar-
talmakkal kapcsolatban lehet bejelentést tenni, amelyekben a bejelentő álláspontja szerint erő-
szakos illegális cselekményre felhívó vagy ilyen cselekményeket népszerűsítő, elősegítő tartal-
mak jelennek meg. Az IH vizsgálatának tárgyát elsősorban az a kérdés képezi, hogy felmerül-e
konkrét fenyegetettség, bűncselekmény gyanúja, terrorfenyegetettség a szóban forgó bejelentés
kapcsán, amely indokoltta tetheti a bejelentés továbbítását a NNI munkatársainak. E kategóriá-
nál a terrorcselekmény bűncselekményének gyanúja (Btk. 314. §), valamint tágabb értelemben
az élet és a testi épség vagy vagyontárgyak elleni közvetlen fenyegetés gyanúja merülhet fel (IH
eljárási szabályzat 15.). Ha a bejelentésben terrorcselekményre felhívó, terrorizmust népszerűsít-
ő vagy azt elősegítő tartalmak jelennek meg, az IH soron kívül jár el.

3.7.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Annak ellenére, hogy nem érkezik sok bejelentés ebben a kategóriában, az IH az általános ügy-
típusok közé sorolja a feltételezetten bűncselekményt megvalósító, erőszakos, durva felvétele-
ket. Ebbe a bejelentési kategóriába tartoznak továbbá a különböző közösségimédia-oldalakon
és a YouTube videómegosztó-platformon meghirdetett politikai demonstrációkról, forradalom-
ra való felhívásokról szóló jelzések. Az IH 2020-ban és 2021-ben kiemelten nagy számban ka-
pott jelzéseket a koronavírussal kapcsolatos álhírekről, amelyek célja a rémhírterjesztés, a töme-
gek megfélemlítése volt. Ezek közösségi oldalakon működő csoportokban, video-
megosztó-platformon, blogbejegyzésekben és egyéb weboldalakon kerültek közzétételre. Az
NNI kérésére ezeket a bejelentéseket az IH továbbítja részükre vizsgálat céljából.

Az IH-hoz érkezett már bejelentés a Facebookon közzétett, gyilkosságra vagy lincselésre
buzdító bejegyzésről. 2022-ben több bejelentés érkezett nőgyűlölő tartalmakról, kiemelten az
ún. incel mozgalommal kapcsolatban,⁷⁹ amire a korábbi években az IH gyakorlatában nem volt

⁷⁹ Serbakov Márton a mozgalommal kapcsolatban két inceldefinióit hasonlítja össze 2011-ből és 2020-ból. Az első
szerint az incelcek olyan személyek, akik szexuális kapcsolatot kívánnak létesíteni, de több mint hat hónapon át
nem tudnak olyan partnert találni, aki ebbe kölcsönösen bele is egyezne. A későbbi meghatározás már agresszív fi-
atal férfiként írja le az incelceket, akik egy gyorsan terjeszkedő, gyűlölködő online közösséget alkotnak, és frusztrál-
tak, mert nem találnak szexuális partnert. Az *incel* szó az angol *involuntary celibacy* (nem önkéntes cölibátus) sza-
vak összetételéből származik. SERBAKOV Márton Tibor: Az incel mozgalom mint nőgyűlölő terrorfenyegetés.
Belügyi Szemle, 2022/3. különszám, 29.

példa. Ezek a bejelentések egészen a nők elleni fegyveres felkelésig, a csoportos erőszakig kimerítően tárgyalták az erőszakos cselekmény elkövetésének módját. Érkezett jelzés továbbá a YouTube-on közzétett olyan videókról is, amelyekben ugyanaz a személy visszatérően beszél arról a szándékáról, hogy meg akar gyilkolni egy nőt. Az incelideológia szerint a társadalom bizonyos hányada a „Stacykból” áll, akik a mozgalom tagjai által vágyott olyan nők csoportját jelentik, akik megtagadják tőlük a szexuális kapcsolatot. Emellett „Chadeknek” nevezik azoknak az idealizált férfiaknak a csoportját, akiket azért támadnak, mert az összes, véleményük szerint vonzó nőt maguknak tartják fenn. Jelenleg a mozgalom már saját fórumokkal rendelkezik mind a nyílt interneten, mind a dark weben.⁸⁰

3.8. Az illegális pszichoaktív szerek népszerűsítésére, fogyasztására felhívó tartalom kategória

3.8.1. Meghatározás, eljárás, jogszabályi háttér

A kategóriában érkezett bejelentések – a bejelentő meglátása alapján – illegális pszichoaktív szerek kereskedelmével foglalkozó, azok használatára felhívó vagy használatának módjait bemutató weboldalakra vonatkoznak. Ha a sérelmezett tartalom elérhető, arról az IH minden esetben tájékoztatja az NNI illetékes munkatársait. A kategóriát illetően elsősorban a kábítószer-kereskedelem tényállása merülhet fel mint megsértett jogi norma (Btk. 176–177. §).

3.8.2. Általános és egyedi ügyek, dilemmák

Ebben a kategóriában 2021-ben húsz, 2022-ben összesen két bejelentés érkezett. A jelzések illegális pszichoaktív szereket, illegális gyógyszereket árusító weboldalokról, elsősorban hirdetésekről vagy azok fogyasztására buzdító bejegyzésekről szólt a bejelentők álláspontja szerint. Az IH nem kapott arra vonatkozó információt az NNI munkatársaitól, hogy a bejelentett tartalmak valóban bűncselekményt valósítottak-e meg. 2021-ben volt arra példa, hogy az IH közreműködésével elérhetetlenné vált néhány magyar nyelvű, illegális pszichoaktív szereket árusító weboldal, amelyek ugyanazon egyesült államokbeli tárhelyszolgáltató szerverén voltak tárolva. Az IH munkatársai eredményesen léptek kapcsolatba a szolgáltatóval, amely eltávolította a sérelmezett tartalmakat.

4. Az Internet Hotline eredményei számokban

4.1. A bejelentések számának alakulása

Az IH közel 12 éves fennállása alatt érkezett bejelentések alapján kimutatható néhány fontosabb tendencia, főként négy kategóriát illetően (online zaklatás, hozzájárulás nélkül közzétett

⁸⁰ Bruce HOFFMAN – Jacob WARE: Incels: America's Newest Domestic Terrorism Threat. *Lawfare*, 2020. január 12., <https://bit.ly/3MN1b3i>.

tartalom, adathalászat, kiskorúakra káros tartalom). Az alábbiakban ezeket elemezzük a statisztikai adatok alapján, elsősorban a bejelentések számát és jellegét vizsgálva. A gyermekpornográfia kategóriában érkező bejelentésekkel külön pontban foglalkozunk, tekintettel a drasztikus bejelentésszám-növekedésre a többi bejelentési kategóriához képest.

2. táblázat

A különböző bejelentési kategóriákban érkezett bejelentések száma az IH létrejöttének évében, a pandémia két évében és 2022-ben

Bejelentési kategória	2011	2020	2021	2022
Gyermekpornográfia	37	709	4066	1507
Online zaklatás	37	104	114	346
Hozzájárulás nélkül közzétett tartalom	74	243	442	273
Adathalász tartalom	23	267	188	212
Kategóriába nem sorolható bejelentések	99	132	139	208
Egyéb, kiskorúakra káros tartalom	120	181	456	143
Rasszista, idegengyűlöltre uszító tartalom	78	116	75	58
Erőszakos illegális cselekményre felhívó, azt népszerűsítő tartalom	6	8	8	9
Illegális pszichoaktív szerek népszerűsítésére, fogyasztására felhívó tartalom	5	5	20	2
Összesen	479	1765	5508	2758

Az online zaklatás kategóriában érkezett jelzések száma 2020-ban kezdett el emelkedni. Ez a tendencia fennmaradt, és 2022-ben az előző évekhez képest háromszorosára nőtt a bejelentésszám. A tárgyévben érkezett összes bejelentéshez viszonyítva ebben az évben volt a legmagasabb a jelzések aránya (13 százalék). Ebben a kategóriában az utóbbi években leginkább a közösségi-média-platformokon előforduló profillopást és blokkolást sérelmezték a bejelentők, amely egyre gyakoribb probléma.

A hozzájárulás nélkül közzétett tartalom kategóriában érkezett bejelentések aránya az IH működésének első éveiben volt a legmagasabb, majd a pandémia két éve alatt nőtt meg jelentősen. 2020-ban 243, 2021-ben 442 alkalommal fordultak a felhasználók az IH-hoz e kategóriához köthetően, ami nagymértékű, 60 százalékos növekedést jelentett. 2022-ben visszaesett a bejelentések száma, ugyanakkor így is meghaladta a pandémia első évében tapasztalt bejelentésszámot. A korábbi évekhez hasonlóan 2022-ben is magas volt a többi bejelentési kategóriához képest a hozzájárulás nélkül közzétett tartalmakat sérelmező jelzések száma. Ezek körében folyamatosan növekszik az intim képpel történő visszaéléssel kapcsolatos jelzések aránya. Emellett a másik főbb bejelentéstípus a Facebookon vagy egyéb közösségi-média-platformokon közzétett tartalmakra vonatkozik.

Az adathalászat kategóriában 2014-ben indult jelentős növekedés, amely 2018-ban csúcsosodott ki. Jellemzően a nagyvállalatok nevében küldött adathalász levelekkel, díjbekérőkkel és adategyeztető e-mailekkel próbálták megfélemlíteni a bejelentőket, ez a trend a következő két évben is fennmaradt. 2021-ben ugyan visszaesést tapasztalt az IH, de már új típusú, a korábbiakhoz képest szofisztikáltabb adathalász tevékenységről beszámoló jelzések érkeztek. Ezek

többnyire nagy áruházláncok nevében közzétett, nagyobb közösségimédia-platformokon hirdetett nyereményjátékokra vonatkoznak. 2022-ben ismét nőtt a bejelentésszám. Új jelenség volt ebben az évben a csomagküldő szolgálatok nevével való visszaélés.

Az egyéb, kiskorúakra káros tartalom kategóriában érkezett bejelentések száma 2011-ben kiugróan magas volt: minden ötödik bejelentés ilyenhez fűződött. Ezt követően 2021-ben nőtt meg jelentősen a jelzések száma, az előző évbelinél a háromszorosára ugrott, majd 2022-ben ismét jelentősen visszaesett. A kiugróan magas 2021-es bejelentésszám azzal magyarázható, hogy ugyanarra a tartalomra, problémakörre mutató bejelentések tömegesen érkeztek az IH-hoz. A néhány nap alatt akár több száz jelzés többnyire nagy médiavisszhangot kiváltó, civil szervezetek által is felkarolt témákat érintett. A bejelentők közösségimédia-platformokon biztatták egymást arra, hogy forduljanak az IH-hoz. Az IH arra számít, hogy a jövőben is előfordulhatnak ilyen esetek.

4.2. A pandémia feltételezett hatása a gyermekek online szexuális kizsákmányolására

A koronavírus 2020. márciusi berobbanása⁸¹ és a megfékezése érdekében elrendelt korlátozások komoly következményekkel jártak az élet minden területén. A szakértők már ekkor aggodalmukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy az iskolabezárások és a digitális térben töltött idő meg-növekedése milyen hatással lesz a gyermekek online szexuális kizsákmányolására, mennyiben súlyosbítja majd a gyermekek online veszélyeknek való kitettségét.⁸² Az Europol arról számolt be, hogy a korlátozásokkal érintett, általuk vizsgált időszakban megnőtt a gyermekkel szembeni szexuális erőszakot rögzítő tartalmak iránti igény, megugrott az ilyen tartalmakkal kapcsolatos kommunikáció a különböző elkövetői fórumokon mind a nyílt interneten, mind a dark weben, ezzel együtt az ilyen tartalmakkal kapcsolatos bejelentések és jelzések száma is növekedett. Szembetűnő változás továbbá, hogy jelentősen megszorodtak a gyermekek által saját maguk-ról készített, online keringő intim tartalmak és az online behálózás során gyermekektől kicsalt szexuális tartalmak is.⁸³

Fontos azonban látni, hogy e növekvő tendenciák már korábban, a világjárvány előtt is mutatkoztak, a pandémia csupán felerősítette azokat, és vélhetően tovább súlyosbította a gyermekek online szexuális kizsákmányolásnak való kitettségét.⁸⁴ Ezt a világban működő hotline-ok is megerősítik, többek között a holland Meldpunt Kinderporno hotline. Úgy vélik, hogy a bejelentésszám és a gyermekekkel szembeni szexuális erőszakot rögzítő tartalmak mennyisége évek

⁸¹ WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19: <https://bit.ly/3oPINzU>.

⁸² NetClean report: Covid-19 impact 2020. A report about child sexual abuse crime (2021), <https://bit.ly/3oW0QDI>, 14–15.

⁸³ Exploiting Isolation: Offenders and Victims of Online Child Sexual Abuse During the COVID-19 Pandemic, <https://bit.ly/3NeAIT9>, 5., 16.

⁸⁴ Marta DĄBROWSKA: The Unclear Picture of Child Sexual Abuse Material (CSAM) Online Volumes During the COVID-19 Pandemic. 26(6) *Białostockie Studia Prawnicze* (2021) 123.

óta folyamatos és határozott növekedést mutat, és az nem elsősorban a koronavírus következménye, hiba lenne kizárólag annak tulajdonítani.⁸⁵

A fentiekkel egybeesnek az IH tapasztalatai is. Általánosságban elmondható, hogy az IH 2020-ban összességében több mint kétszer annyi bejelentést kapott (1765), mint az azt megelőző évben (824), 2021-ben pedig már több mint ötezer bejelentés érkezett (5508). Ha a gyermekpornográfia kategóriában érkezett jelzések arányának alakulását nézzük, azt látjuk, hogy 2011-ben, az IH létrejöttének évében, 8 százalék volt ezeknek a bejelentéseknek az aránya (37) az évi összes bejelentés számához viszonyítva. 2016 óta nagyobb ütemben érkeznek a jelzések, és 2019 óta ebben a kategóriában érkezik a legtöbb bejelentés. 2020-ban az adott évi összes bejelentés 40 százaléka (709), 2021-ben már 74 százaléka (4066) szólt gyermekek szexuális kizsákmányolásáról, ami közel hatszorosa az előző évi bejelentésszámnak. 2021-ben 6608 URL-t vizsgált meg az IH, mivel a bejelentőknek lehetőségük van több tartalmat is megjelölni egy bejelentésen belül. 2020-ban és 2021-ben a bejelentett tartalmak több mint egyharmada bizonyult feltételezhetően gyermekpornográfának az IH vizsgálata alapján, ezért további intézkedésre elküldték az NNI és a szerver szerint érintett INHOPE taghotline munkatársainak.

3. táblázat

A gyermekpornográfia kategóriában érkezett bejelentések alakulása 2011 és 2022 között

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
8%	8%	16%	12%	9%	7%	12%	13%	33%	40%	74%	55%

5. Az Internet Hotline jövője a DSA és a CSA rendelet lehetséges hatásai tükrében

Az Európában működő hotline-ok, valamint az NMHH mint az IH-t fenntartó hatóság számára komoly kihívást, változást jelenthet a jövőben két uniós szintű szabályozás, a 2022. november 16-án hatályba lépett, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (DSA rendelet), valamint az Európai Parlament és a Tanács jelenleg tárgyalási szakaszban lévő rendelete a gyermekek szexuális bántalmazásának megelőzésére és az ellene folytatott küzdelemre vonatkozó szabályok megállapításáról (CSA rendelet).

5.1. A DSA rendelet

A rendelet a megbízható bejelentői státusz szempontjából érintheti az IH-t. Az online platformokat üzemeltető szolgáltatókat arra kötelezi, hogy a megbízható bejelentők által küldött beje-

⁸⁵ ECPAT's submission: Call for input on the thematic report on Covid-19 and SEC by the SR on the sale and sexual exploitation of children: <https://bit.ly/3WY0nx5>.

lentéseket kiemelten kezeljék, ezáltal segítve a jogellenes tartalmak elleni hatékonyabb fellépést. Fontos, hogy a szolgáltatóknak indokolatlan késedelem nélkül fel kell dolgozniuk a kapott jelzéseket. Megbízható bejelentők lehetnek például az INHOPE hálózathoz tartozó hotline-ok, így az IH is kérelmezheti a megbízható bejelentői státuszt a hazai digitális szolgáltatási koordinátortól, feltéve, hogy a DSA rendeletben foglalt többi feltételnek is eleget tesz. A megbízható bejelentői státusz további fontos eleme, hogy csak olyan szervezetek kaphatják meg, amelyek „többek között bizonyították, hogy rendelkeznek a jogellenes tartalom kezeléséhez szükséges szakértelemmel és kompetenciákkal, a kollektív érdekeket képviselik, illetve kellő gondossággal és objektíven járnak el” (46. preambulumbekzdés). Ha a megbízható bejelentő indokolatlan, téves vagy tárgyaltalan bejelentéseket tesz, a szolgáltatónak lehetősége van ezt jelezni a tagállami koordináló hatóságnak, amely ezt követően akár vissza is vonhatja a megbízható bejelentői státuszt. Nem elhanyagolható kötelezettségük a megbízható bejelentőknek, hogy könnyen érthető és részletes jelentéseket kell közzétenniük az általuk küldött jelzések pontos számáról, az érintett tárhelyszolgáltatókról, a jelentett tartalmakról és a megtett szolgáltatói intézkedésekről (46. preambulumbekzdés). Összességében a DSA rendelet hatással lehet az IH jogállására, kötelezettségeire és a mindennapi munkaszervezésére is, ugyanakkor jelentősen növelheti a hatékonyságát a jogellenes tartalmak eltávolításában, ha kérelmezi és megkapja a megbízható bejelentői státuszt.

5.2. A CSA rendelet

Az Európai Bizottság 2022 tavaszán jogalkotási javaslatot tett a gyermekekkel szemben elkövetett szexuális visszaélések megelőzése és az ezek elleni küzdelem érdekében,⁸⁶ amivel egyértelműen azt üzeni, hogy az Európai Unióban egységes szabályozással meg kell védeni a gyermekeket a visszaélésektől, és ebben minden érintett félnek szerepet és felelősséget kell vállalnia. A javaslat két fő pillére az, hogy egyrészt kötelezettségeket ír elő az online szolgáltatók számára, másrészt létrehoz egy európai tudásközpontot. Emellett része, hogy a tagállamokban nemzeti hatóságokat állítsanak fel a küzdelem koordinálása céljából (Coordinating Authorities on Child Sexual Abuse Issues), amelyek a jogszabályok megsértése esetén szankciókat szabhatnak ki.

Kérdés, hogy a szabályozás mennyiben érinti majd az INHOPE munkáját, elkerülendő a párhuzamos feladatellátást és tartalomvizsgálatot, és hogy a továbbiakban is elismerik-e majd az Európai Unióban működő hotline-okat jelenlegi működési formájukban, és felhatalmazást adnak-e számukra az ilyen tartalmak vizsgálatára és azok proaktív felkutatására. Ugyanakkor a rendelet, mivel az IH nem civil szervezetként vagy annak részeként és nem uniós támogatással működik, hanem az NMHH mint hatóság tartja fenn, a legtöbb hotline-tól eltérő módon, vélhetően nem fogja jelentősen befolyásolni a tevékenységét. A rendeletalkotási javaslat jelenleg tárgyalási szakaszban van az Európai Parlamentben és az Európai Unió Tanácsában. Összességében az IH jövője szempontjából a DSA rendeletnek lehet kiemelt jelentősége, és az átalakulás, változás

⁸⁶ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules to prevent and combat child sexual abuse.

szükségességét vonhatja maga után, azonban ennek pontos keretei még nem tisztázottak. A CSA rendelet előreláthatóan határozottabban befolyásolhatja majd az INHOPE jövőbeni munkáját, ami azonban a nemzetközi együttműködés aspektusából hatással lehet az IH-ra is.

6. Összegzés

Az internet és a digitális eszközök egyre intenzívebb használatával a felhasználók, köztük a kiskorúak is, új kihívásokkal szembesültek. Jogaik a digitális környezetben is sérülhetnek, és a gyermekek is találkozhatnak az online térben olyan tartalmakkal, amelyek káros hatást gyakorolhatnak a fejlődésükre. Mindemellett megjelentek azok a bűnözői csoportok is, amelyek, alkalmazkodva a technológiai változásokhoz és kiaknázva az azokban rejlő lehetőségeket, a gyermeki jogokat súlyosan sértő bűncselekmények elkövetésére használják a kiberteret. Az online jogsérelmek elleni fellépési lehetőségként jelentek meg a világban a hotline-ok, köztük az NMHH által fenntartott IH is. Az IH törvényi felhatalmazás hiányában nem kötelezheti a szolgáltatókat a jogsértő tartalmak eltávolítására, azonban a jól kialakult gyakorlata és hazai, valamint nemzetközi együttműködő partnerei mégis hatékonyá teszik az eljárását. A határon átívelő online jogsértések elleni eredményes fellépés megkívánja, hogy a tartalmak elleni küzdelem és összefogás se ismerjen határokat. Ennek fényében különösen értékes az IH tagsága az INHOPE-ban, ami lehetővé teszi a közös gondolkodást és csapatmunkát a világ legkülönbözőbb pontjain működő hotline-okkal.

Az IH tevékenysége rendkívül szerteágazó. A gyermekpornográfia évek óta a legnagyobb kihívást jelenti az IH számára mind a bejelentések száma, mind a konkrét tartalmak megterhelő volta miatt, és nem számíthatunk arra, hogy ez a problémakör a jövőben veszítene aktualitásából. A kérdés főként az lesz, hogy milyen egyéb eszközökkel, mely szereplők intenzívebb bevonásával lehet visszaszorítani a gyermekek online szexuális kizsákmányolását. A hozzájárulás nélkül közzétett tartalom kategóriája az intim képpel visszaélés és a *sharenting* miatt vet fel izgalmas kérdéseket, míg a kiskorúakra káros tartalmak esetében a hatékonyabb védelem eszközein érdemes elgondolkodni.

Talán az adathalász tartalom az a kategória, ahol a leginkább tetten érhető az elkövetők gyors alkalmazkodási képessége a világban zajló eseményekhez és a legújabb technológiai változásokhoz. A különböző, egyre kifinomultabb elkövetési módokra, elsősorban csalási formákra adandó határozottabb válaszok iránti igény hívta életre az NNI és az IH együttműködését e területen. Az online zaklatás kategóriában érkező bejelentésekre az IH elsősorban technikai jellegű visszajelzésekkel tud szolgálni, és itt tudja felhívni a figyelmet a bejelentők önvédelmi lehetőségeire is, a tájékoztatás és az edukáció jegyében. A rasszista, közösség ellen uszító tartalmak megítélése szintén nagy kihívást jelent. Az illegális pszichoaktív szerek népszerűsítésére, fogyasztására és az erőszakos illegális cselekményre felhívó, azt népszerűsítő tartalom kategóriában érkező elenyésző bejelentésszám ellenére fontosnak tartjuk, hogy a felhasználók szükség esetén tudnak hová fordulni, kiemelt figyelemmel az IH által biztosított anonimitásra is, ami könnyebbé teheti számukra az ilyen tartalmakról szóló jelzés megtételét. A számadatok igazolják az IH létjogosultságát, mivel egyre több bejelentés érkezik, egyre többen kérnek segítséget online jogsérelmek esetén. A DSA és a CSA rendelet alkalmazása pedig kisebb változások mellett jelentős hatékonyságnövekedéssel járhat a jövőben.

Irodalomjegyzék

- AMBRUS István: *Digitalizáció és büntetőjog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2021.
- BAKOS-KOVÁCS Kitti: A közösségi portálokon elkövetett egyes személyiségi jogsértések. *Acta Universitatis Szegediensis – Acta juridica et politica*, 2018/1. 39–52.
- BROSCH, Anna: Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children’s Privacy? 54 *The New Educational Review* (2018) 75–85.
<https://doi.org/10.15804/tner.2018.54.4.06>
- CHAUDRON, Stephane: *Young Children (0-8) and Digital Technology: A Qualitative Study across Europe*. Luxembourg, Európai Unió, 2018.
- CROFTS, Thomas – KIRCHENGAST, Tyrone: A Ladder Approach to Criminalising Revenge Pornography. 83 (1) *The Journal of Criminal Law* (2019) 87–103.
<https://doi.org/10.1177/0022018318814361>
- CROFTS, Thomas et al.: *Sexting and Young People*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2015.
- DĄBROWSKA, Marta: The Unclear Picture of Child Sexual Abuse Material (CSAM) Online Volumes During the COVID-19 Pandemic. 26(6) *Białostockie Studia Prawnicze* (2021) 109–125.
<https://doi.org/10.15290/bsp.2021.26.06.07>
- DORNFELD László: A koronavírus-járvány hatása a kiberbűnözésre. *In Medias Res*, 2020/4., 193–204.
- DUDÁS Dóra Virág: *Emberi jogi kézikönyv az EJEB gyakorlata alapján*. Budapest, Wolters Kluwer, 2021.
- FILÓ Erika – KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*. Budapest, HVG-ORAC, 2022.
- HERCZOG Mária (szerk.): *Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához*. Budapest, Család, Gyermek és Ifjúság Egyesület, 2009.
- KARSAI Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető törvénykönyvhöz*. Budapest, Wolters Kluwer, 2022.
- KOLTAY András: *A gyűlöletbeszéd korlátozása Magyarországon – alkotmányos és jogalkalmazói megközelítések, európai kitekintéssel*. Budapest, Wolters Kluwer, 2013.
- MENYHÁRD Attila: A magánélethez való jog elméleti alapjai. *In Medias Res*, 2014/2., 384–406.
- MONORI Zsuzsanna Éva: Zaklatás-e a cyberbullying? Az internetes zaklató magatartások büntetőjogi szankcionálásának dilemmái. *In Medias Res*, 2016/2., 246–261.
- MORI, Camille et al.: The Prevalence of Sexting Behaviors Among Emerging Adults: A Meta-Analysis. 49 *Archives of Sexual Behavior* (2020) 1103–1119.
<https://doi.org/10.1007/s10508-020-01656-4>
- O’MALLEY, Roberta L. – HOLT, Karen M.: Cyber Sextortion: An Exploratory Analysis of Different Perpetrators Engaging in a Similar Crime. 37(1–2) *Journal of Interpersonal Violence* (2022) 258–283.
<https://doi.org/10.1177/0886260520909186>
- PARTI Katalin: *Gyermekpornográfia az interneten*. Miskolc, Bíbor, 2009.

SERBAKOV Márton Tibor: Az incel mozgalom mint nőgyűlölő terrorfenyegetés. *Belügyi Szemle*, 2022/3. különszám, 27–42.

<https://doi.org/10.38146/bsz.2022.spec.3.2>

SHARRATT, Elena: Intimate Image Abuse in Adults and under 18s. A Comparative Analysis of Cases Dealt with by the Revenge Porn Helpline and Professionals Online Safety Helpline. *SWGfl*, 2019, 12–19.

STAKSRUD, Elisabeth: *Children in the Online World: Risk, Regulation, Rights*. Ashgate, Routledge, 2013.

<https://doi.org/10.4324/9781315571508>

SZABÓ Judit – CSAPUCHA Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiatalokú elkövetőkre, 2. *Ügyészégi Szemle*, 2020/3., 6–21.

TODRES, Jonathan – KING, Shani M. (szerk.): *The Oxford Handbook of Children's Rights Law*. Oxford, Oxford University Press, 2020.

VARGA Árpád: Az adathalászat általános jellemzői, trendjei és észlelési kérdései napjainkban. *Infokommunikáció és Jog*, 2020/1., 14–20.

WHITTLE, Helen et al.: A Review of Online Grooming: Characteristics and Concerns. 18(1) *Aggression and Violent Behavior* (2013) 62–70.

<https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.09.003>

GYERMEKI JOGOK, SZÜLŐI FELELŐSÉG ÉS GYERMEKVÉDELEM

MÁSODIK, AKTUALIZÁLT KIADÁS

A gyermekközpontú gondoskodás
és védelem elmélete, gyakorlata

SZERZŐK: Filó Erika, Katonáné Pehr Erika

ÁRA: 9000 Ft

orac.hu → Családjog